

UNIVERZA NA PRIMORSKEM
FAKULTETA ZA MANAGEMENT KOPER

Dodiplomski visokošolski strokovni študijski program Management

Diplomska naloga
UGOTAVLJANJE DAVČNIH UTAJ

Mentor:

viš. pred. mag. Vilma Milunovič

Obravnavana organizacija:

Davčna uprava Republike Slovenije

KOPER, 2006

JAKA TOMŠIČ

POVZETEK

Splošno je znano, da plačevanje davkov ni priljubljeno, zato iščejo davčni zavezanci različne možnosti zmanjševanja davčnih obveznosti. Namen diplomskega dela je predstaviti neželene poskuse zmanjševanja davčne obveznosti davčnih zavezancev in nadzor, ki je potreben, da bi Davčna uprava Republike Slovenije te poskuse čim bolj učinkovito omejila. Glede na razsežnost prikrivanja davka, je v tem delu podrobno predstavljena tudi davčna utaja DDV tipa vrtiljak, ki se pojavlja na področju davka na dodano vrednost in je po vstopu Slovenije v Evropsko unijo postala aktualna tudi pri nas.

Ključne besede: davek na dodano vrednost, davčni vrtiljak, etika, davčna utaja, sistem VIES, izobraževanje.

ABSTRACT

It is a well known fact that paying taxes is not popular, therefore taxpayers seek different ways to reduce their tax liability. The purpose of this dissertation is to present adverse attempts for reducing tax liabilities of taxpayers and the inspection, which is needed for the Tax Administration of the Republic of Slovenia to effectively limit these attempts as best as possible. According to the dimensions of tax concealing, this dissertation also specifies carousel fraud, which is arising in the field of value added tax and has since the accession of Slovenia to the European Union become of interest also in our country.

Key words: value added tax, carousel fraud, ethics, tax evasion, VIES system, education.

UDK 336.22:343.359(043.2)

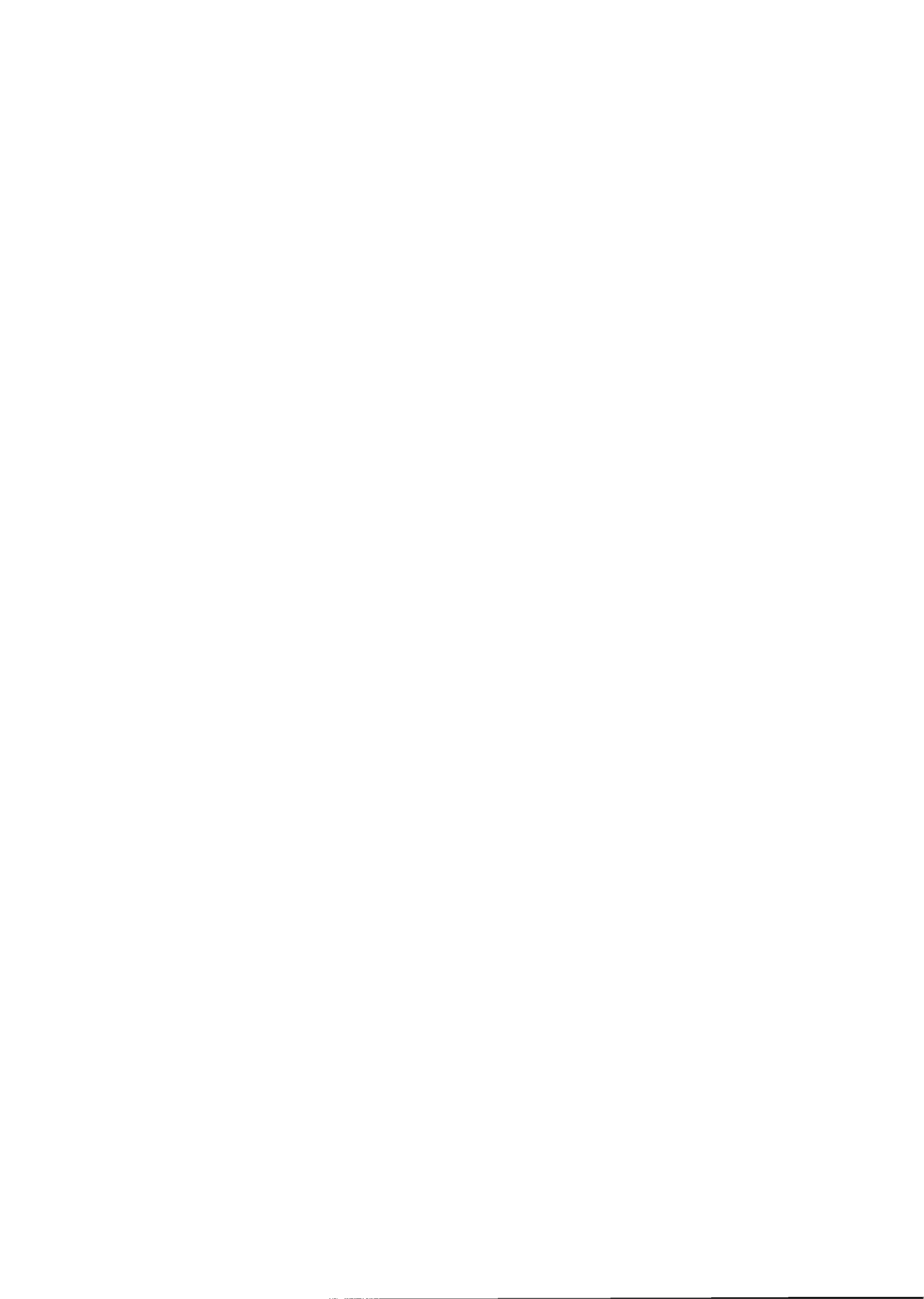
ZAHVALA

Ob zaključku šolanja na Fakulteti za management Koper bi se rad zahvalil vsem, ki so mi pomagali pri študiju in izdelavi te diplomske naloge.

Zahvaljujem se svoji mentorici, Vilmi Milunovič, za pomoč in nasvete pri izdelavi diplomske naloge.

Iskreno se zahvaljujem tudi davčnim delavcem Davčne uprave Republike Slovenije za pomoč in hitro posredovanje podatkov.

Posebna zahvala gre tudi mojim domačim in najbližjim, ki so me spodbujali, da sem uspel dokončati diplomsko delo.

VSEBINA

1	Uvod	1
1.1	Opredelitev področja in opis problema	1
1.2	Namen, cilji in osnovne trditve	1
1.3	Predpostavke in omejitve	2
1.4	Uporabljene raziskovalne metode	2
2	Utajevanje davkov	5
2.1	Opredelitev davka in davčnih dajatev	5
2.1.1	Elementi obdavčitve	5
2.1.2	Upravičenost do pobiranja davkov	6
2.2	Opredelitev davčne utaje	7
2.3	Davčni prihodki in proračun Republike Slovenije	8
2.4	Modeli davčnih utaj	10
2.4.1	Model maksimiranja koristi	10
2.4.2	Reichlov in Bayerjev model	11
2.4.3	Kahnemanov in Tverskyjev model	12
2.4.4	Socialno-psihološki model	13
2.5	Motivi in cilji davčnega utajevanja	17
2.6	Etika in davčne utaje	17
2.6.1	Etični vidiki davčnega okolja	18
2.6.2	Etika in odnos do davčne utaje	19
2.6.3	Vrednotenje inšpektorjev, zahteve in omejitve	20
3	Davčni nadzor	21
3.1	Kontrola	21
3.2	Informiranje davčnih zavezancev	22
3.3	Odkrite nepravilnosti z inšpekcijskimi pregledi	23
3.4	Podpora inšpekcijskim pregledom	25
3.4.1	Analiza tveganja davčnih zavezancev	25
3.4.2	Programsko orodje ACL	27
3.4.3	Informacijski sistem VIES	27
3.4.4	Gledamo na DDV	28
4	Organizacija Davčne uprave	29
4.1	Sestava Davčne uprave	29
4.2	Izobraževanje davčnih uslužbencev	32
5	Davčna utaja ddv tipa vrtiljak	33
5.1	Poslovanje davčnega vrtiljaka	34
5.2	Ukrepi Davčne uprave za preprečevanje davčnih utaj tipa vrtiljak	36
6	Sklep	39
	Literatura	41
	Viri	43
	Priloge	45

PONAZORILA

Slika 2.1 Pregled skupnih davčnih prihodkov v letih 2000 – 2005 (v mio. SIT)	9
Slika 2.2 Grafični prikaz predpostavk Kahnemanov in Tverskyjev modela	13
Slika 3.1 Izvajanje davčnega nadzora.....	21
Slika 3.2 Število inšpekcijskih nadzorov letih 2001 – 2005	24
Slika 3.3 Opis in izračun indikatorjev	26
Slika 4.1 Število zaposlenih v letih 2000 - 2005	30
Slika 4.2 Strokovna usposobljenost v letih 2000 - 2005.....	31
Slika 5.1 Osnovna shema davčnega vrtiljaka	35
Tabela 2.1 Pregled davčnih prihodkov v letih 2000 – 2005 (v mio SIT)	10
Tabela 3.1 Število inšpekcijskih nadzorov po vrsti nadzora v letih 2001 – 2005	24
Tabela 4.1 Značilni podatki o davčni upravi v letih 2001 - 2005	30
Tabela 4.2 Strokovna usposobljenost zaposlenih v letih 2000 – 2005	31

1 UVOD

1.1 Opredelitev področja in opis problema

Države, ki bi lahko živela, normalno delovala in izvrševala svoje naloge brez ustreznih prihodkov, ne poznamo. Nasprotno, delovanje države je vedno povezano s stroški, za katere si želimo, da bi jih pokrivala z lastnimi ekonomskimi aktivnostmi, to je z dejavnostmi, ki so v njeni lasti in jih vodi ter upravlja sama. To sicer običajno država počenja, ker pa prihodki iz lastne dejavnosti ne zadostujejo, je uvedla davke in razne oblike prispevkov. Davki in druge dajatve, ki jih plačujejo podjetja, gospodinjstva in posamezniki, so le neke vrste plačila za storitve, katere država na začetku leta napove in kot realno verjetne tudi obljubi skozi svoj proračun.

Problem vsake države je v tem, kako zapolniti državni proračun. Pri tem je zelo pomembno, da ima dobro zastavljen davčni sistem. Davčni sistem Republike Slovenije temelji predvsem na davkih, kot so davek na dodano vrednost, dohodnina, davek od dobička pravnih oseb ter dajatvah, kot so prispevki za socialno varnost in druge dajatve. Zaradi višine državnega proračuna je zelo pomemben sistem pobiranja davkov. Vedno bolj pomemben je problem zagotavljanja zadostnih virov prihodkov. V tem primeru je ključnega pomena vzpostavitev učinkovite davčne službe in izboljšanje davčne discipline. Na tem dejstvu temelji sleherna davčna politika, zato je še kako pomembno, da je obdavčitev upravičena in pravična. Zavedati se moramo, da so davki prisilna dajatev, ob pomanjkanju davčne morale in etike tako na strani obdavčitve kot tudi na strani davčnih zavezancev, pa se nujno pojavlja davčni odpor, ki se kaže tudi v obliki davčne utaje.

Z ugotavljanjem davčnih utaj se danes ukvarja vrsta organov, to je tudi temeljna naloga davčne službe, kjer se nadzor nad davčnimi zavezanci opravlja v obliki kontrole ali inšpekcijskih pregledov. To široko področje davčnega nadzora zahteva neprestano raziskovanje ter prilagajanje aktivnosti, ki jih izvaja davčni organ, novim ekonomskim zakonitostim in dejstvom. Delo davčne službe pa se ne konča z ugotovitvijo davčne utaje, njena skrb je tudi izterjava davčnih dolgov ter od leta 2005 kaznovanje za davčne prekrške. Napor Davčne službe so usmerjeni tudi v preprečevanje davčnih utaj, saj vsaka davčna utaja predstavlja izpad prihodkov proračuna in nezakonito bogatenje posameznikov.

1.2 Namen, cilji in osnovne trditve

Ugotavljanje davčnih utaj je osnovni namen tega diplomskega dela, saj je v zvezi s to problematiko v literaturi napisano zelo veliko, gledano z vidika davčnih organov pa zelo malo. Davčno utajo lahko opredelimo kot kaznivo obliko odpora do davkov in davčnih obremenitev, ki pogosto ostaja dalj časa prikrita. Ta čas se ustrezno zmanjšuje z večanjem znanja pri organih, zadolženih za pobiranje davkov na eni strani ter

davkoplačevalcev na drugi strani, kot tudi z jasno začrtanimi davčnimi pravili v obliki davčnih zakonov, davčne prakse in davčnih standardov.

V diplomskem delu izhajam najprej iz teoretičnih obravnav davčnih utaj, metod ter motivov in ciljev, ki vodijo k davčnim utajam. V teoretičnem delu želim predstaviti tudi vidik etike v povezavi z davčno utajo ter nekatere modele davčnih utaj, kot tudi motive in cilje davčnega utajevanja.

Da bi dosegel osnovni cilj tega dela, ki je zajet v celovitem prikazu davčnih utaj s teoretičnega in praktičnega vidika, analiziranjem vzrokov ter predlogi ukrepov za njihovo odpravo, v nadaljevanju obravnavam delovanje Davčne uprave Republike Slovenije, s posebnim poudarkom na opravljanju nalog davčnega nadzora v zadnjih štirih letih. Na tej podlagi želim prikazati možnosti za učinkovitejše opravljanje inšpekcijskih pregledov, katere lahko najdemo že pri samem obsegu davčnega nadzora, še pomembnejše pa so tiste, ki se nanašajo na vsebino inšpekcijskih pregledov.

V svojem delu želim prikazati, da je Davčna uprava Republike Slovenije sposobna učinkovito ugotavljati davčne utaje. Njene prednosti so še vedno v strokovno usposobljenih kadrih, pa tudi pri informiranju davčnih zavezancev in v sodelovanju z domačo in tujo strokovno javnostjo, kar se kaže predvsem pri uvedbi novih oblik obdavčitve v državi in pri prevzemu pravnega reda Evropske unije.

1.3 Predpostavke in omejitve

Pri raziskovanju delovanja Davčne uprave Republike Slovenije sem se osredotočil samo na njene aktivnosti, ki naj bi neposredno zagotavljale učinkovito ugotavljanje davčnih utaj, medtem ko je opravljanje ostalih njenih nalog, prav tako pomembnih in nepogrešljivih, ostalo neraziskano. S tem mislim predvsem na vplive organiziranosti, opremljenosti in materialne podlage dela, za katere menim, da pomembno vplivajo na učinkovitost delovanja tega davčnega organa.

Omejitve v zvezi z navedenim področjem raziskovanja ne pričakujem, seveda pri tem ne smemo prezreti same omejitve, ki izvira iz davčne tajnosti. Podatki, ki jih davčni zavezanec v davčnem postopku posreduje davčnemu organu ter drugi podatki, ki jih davčni organ pridobi v zvezi z davčno obveznostjo davčnih zavezancev, se namreč štejejo za uradno tajnost in se lahko posredujejo tretjim osebam le v natančno določenih primerih. Tudi v tem delu bo davčna tajnost strogo in dosledno upoštevana. Prav zato so podatki, ki jih bom uporabil, zbrani samo za raven davčne uprave in po posameznih proračunskih postavkah, nikakor pa ne za individualno raven davčnih zavezancev.

1.4 Uporabljene raziskovalne metode

Diplomsko delo je sestavljeno iz teoretskega dela, povzetega iz obširne literature in opazovanja davčnih delavcev ter dejanskih statističnih podatkov, zbranih predvsem iz letnih poročil davčnega organa. V delu sem uporabil tako primarne kot sekundarne

metode. Med primarne metode bi uvrstil metodo opazovanja z udeležbo. Moja vloga v skupini je bila udeleženec opazovalec. Ker pa je o davčnih utajah tudi mnogo napisano, bom pri analiziranju in izbiranju podatkov uporabljal kvantitativne in kvalitativne analize. V delu sem številčne podatke pridobljene v obdobju 2000 – 2005 primerjal med seboj in poskušal poiskati povezanost med obravnavanimi podatki. Uporabil sem tudi analizo vsebine, katere namen je odgovoriti na zastavljeno vprašanje. Rdeča nit moje diplomske naloge je bila iskanje odgovora na vprašanje »Zakaj menim, da lahko Davčna uprava Republike Slovenije uspešno prepreči davčne utaje?«.

2 UTAJEVANJE DAVKOV

Z davčnim utajevanjem označujemo pojav, ki se pojavlja predvsem zaradi znanega konflikta med davkoplačevalci in državo oziroma njenimi organi, zadolženimi za pobiranje davkov. V vseh državah po svetu ugotavljajo, da je del proračunskega prihodka prikrit javnim oblastem. To se lahko dogaja namenoma, ali pa zato, ker nihče ne zahteva od ljudi, da prijavijo davčno obveznost.

2.1 Opredelitev davka in davčnih dajatev

Davki so po obsegu najpomembnejša oblika fiskalnih prihodkov, na osnovi njih prihajajo družbene skupnosti do sredstev, potrebnih za kritje splošnih potreb. Z davki se zagotavljajo:

- sredstva za financiranje dobrin, ki se ne morejo organizirati na podjetniški ravni (varnost države in prebivalcev, pravosodna funkcija) ter
- dostopnost nekaterih dobrin vsem državljanom, ne glede na njihovo materialno stanje (šolstvo, zdravstvo, socialno varstvo).

Davek (Glogovšek 1993: 23) opredeljujemo kot denarno dajatev fizičnih in pravnih oseb. Država ga pobira po sili zakona brez direktne protidajatve, z namenom, da zadovoljuje kolektivne potrebe in da je na tej osnovi mogoče gospodarsko in socialno intervenirati. Enako definira davek Žibert (1993: 78), ki pravi, da je davek definiran kot denarna dajatev fizičnih in pravnih oseb.

Da je davek prisilna dajatev pomeni, da morajo subjekti, ki so določeni z zakonom, plačevati davek. Država določa davek z vso suverenostjo in z avtoriteto, kar daje davkom značaj prisile. Davkoplačevalci plačujejo davek ne da bi zato prejeli konkretne protistoritve – te so splošne in so namenjene širšemu krogu. Če zavezanec pričakuje od dajatve neposredno korist, je takšna oblika dohodka imenovana prispevek. Davek je splošna dajatev, plačujejo ga vse fizične in pravne osebe. Davek je določen z zakonom ali sklepom predstavniških organov, ki določijo elemente obdavčenja (Glogovšek 1993: 23-25).

2.1.1 *Elementi obdavčitve*

Elementi obdavčenja, na osnovi katerih se davki plačujejo, so osebni (fizični in pravni) in ekonomski. Davčni zavezanec je fizična ali pravna oseba, ki plačuje davek na osnovi predpisov. Zavezanca imenujemo tudi pozitivni davčni subjekt, aktivni davčni subjekt pa so država in druge institucije, ki imajo pravico odrediti, odmerjati in unovčevati davke. Davčni plačnik je fizična ali pravna oseba, ki davek plačuje in ni vedno tudi davčni zavezanec. Tipičen primer so dajatve od plač, kjer je davčni zavezanec delavec, davčni plačnik pa delodajalec. Davčni destinator je definitivni nosilec davka. Pobiranje davka v trgovini je tak primer – trgovina je davčni zavezanec

in davčni plačnik, kupec pa davčni destinator – končni nosilec davka. (Glogovšek 1993: 26).

2.1.2 Upravičenost do pobiranja davkov

Odkar obstajajo davki, se znova pojavlja vprašanje, s čim je mogoče upravičiti njihovo pobiranje. V tem smislu so se v posameznih obdobjih družbenega razvoja pojavljale različne teorije, tesno povezane s tedanjimi nazori o vlogi države in njenih nalogah. Osrednje vprašanje je bilo vedno vprašanje razmerja med državo oziroma vladarjem in posameznikom. Za obdobje sužnjelastništva in fevdalizma sta bili tako značilni:

- Teorija sile in
- Absolutistična teorija.

Po teoriji sile je razlog za upravičenost pobiranja davkov v vladarjevi oblasti nad podložnikom, po absolutistični teoriji pa v božanskem izvoru vladarjeve oblasti (Milost, Milunovič, 2001: 13).

Nastop meščanstva so spremljale teorije, po katerih naj bi bili davki cena, ki so jo pripravljene plačati državljani za storitve države. Taki teoriji sta na primer bili:

- Teorija zavarovanja in
- Teorija koristi.

Po teoriji zavarovanja so davki zavarovalna premija za varnost, ki jo nudi država, po teoriji koristi pa je plačilo v skladu s koristmi, ki jih nudi država.

Te teorije so ustrezale meščanski državi, dokler je bila nevtralna. S povečano aktivno vlogo države na socialnem in gospodarskem področju so postali nazori teh teorij preozki. Nadomestile so jih teorije, po katerih so davki državljanska dolžnost. Davke so začeli utemeljevati kot splošno koristno družbeno institucijo (Milost, Milunovič, 2001: 13).

Za učinkovito pobiranje davkov bi bilo treba spodbuditi tudi same davčne zavezance, da bi prostovoljno in pravočasno poravnali svoje obveznosti. Davki se sicer prek proračuna posredno vračajo davčnim zavezancem v obliki večje socialne in zdravstvene varnosti, šolanja, kulture, prometa in podobno.

Sodobna država z davki ne zasleduje zgolj finančnih ciljev, ampak so davki tudi sredstvo ekonomske, demografske, socialne in drugih sorodnih politik, ki jih mora zasledovati sodobna država. Danes pomenijo davki poleg denarnih in kreditnih ukrepov osnovni instrument fiskalne politike in so pomembni za ustvarjanje narodnogospodarskega ravnotežja in pospeševanja ekonomske rasti. Z davki pa lahko država vpliva tudi na socialne cilje. S primerno izbiro davčnih vrst in davčnih stopenj lahko zmanjšuje alkoholizem, rešuje populacijske probleme in problem brezposelnosti (Lamberger, 2001: 161).

Poudariti pa je treba, da so davki uspešni instrumenti gospodarske politike le takrat, ko so skrbno načrtovani in ob morebitnih ugotovljenih napakah sproti korigirani. Če želi država učinkovito zasledovati davčne cilje mora težiti k temu, da izoblikuje tak davčni sistem, ki je z ekonomskega vidika čim bolj enak za vse davčne zavezance in čim bolj časovno stabilen (Lamberger, 2001: 162).

2.2 Opredelitev davčne utaje

Pri vseh davčnih zavezancih je, ne glede na njihov materialni položaj, prisoten odpor do plačevanja davkov. Kot davčni odpor razumemo skupek vseh reakcij proti obdavčitvi. Če se davčni odpor pojavlja v obliki davčne utaje, je to nezaželen pojav, ki povzroča tako socialno kot narodnogospodarsko škodo, saj davčna utaja vodi do izpada prejemkov v proračunu in krši načelo davčne pravičnosti, če izhajamo iz načela, po katerem morajo tisti z večjimi dohodki plačevati tudi več davkov.

Sauer (1994: 275) opredeljuje davčno utajo kot zmanjšanje davčne obveznosti ali neupravičeno pridobitev oziroma uveljavitev davčne olajšave zase ali za drugega, tako da davčne delavce ali druge uslužbence ne obvesti o davčno pomembnih podatkih oziroma posreduje napačne ali nepopolne podatke, lahko pa celo opusti uporabo davčnih oznak (davčne številke), kar je v nasprotju z zakonsko obveznostjo.

Pri primerjavi davčnih utaj opazimo, da ni enotnega razumevanja le-teh. Tako obstaja zanje več opredelitev, ki jih lahko osvetlimo s pravnega, ekonomskega in vsebinskega vidika.

- *Pravna opredelitev* – s pravnega vidika lahko dejanja davčnega zavezanca, ki jih počne, da bi zmanjšal davčno obveznost, delimo v tri skupine (Čokelc, 2000a: 3):

- *Izognitev davkom* razumemo kot vse zakonsko dovoljene poskuse davčnega zavezanca za zmanjšanje davčne obveznosti, kot so npr. izraba davčnih olajšav; neposredno zmanjšanje davčne obveznosti s spremembo dejavnosti, kraja prebivanja oziroma sedeža davčnega zavezanca ali s posrednim zmanjšanjem davčne obveznosti; sprememba statusa davčnega zavezanca, kot so ločitev, poroka, pripojitev družb, sprememba pravne oblike in drugo.

- *Davčno zaobidenje* je zakonsko dopustno dejanje. Ni davčno kaznivo, vendar nasprotuje smislu davčnih zakonov. Če davčni organ dokaže zaobidenje davka, je lahko zavezanec obdavčen, kot da tega ne bi bilo. Plačati mora zaobiden davek, ne pa tudi kazni. O davčnem zaobidenju bi lahko govorili v primeru nejasnosti v davčnih predpisih. Davčni organ bi ravnal etično, če bi priznal, da je določen davčni predpis nejasen in da je treba do njegovih določil zavzeti stališče. Ko bi bilo stališče sprejeto in javno objavljeno, bi izogibanje davčnih obveznosti pomenilo davčno utajo, vse do takrat pa bi bilo davčno zaobidenje.

- S pravnega vidika je *davčna utaja* opredeljena kot dejanje davčnega zavezanca, če davčnim ali drugim organom posreduje nepravilne ali nepopolne podatke, ki so zanje pomembni oziroma davčnega organa ne obvesti o davčno pomembnih zadevah ali protizakonito uporablja davčne označbe ali žige in zase ali za koga drugega pridobi neupravičene davčne ugodnosti.

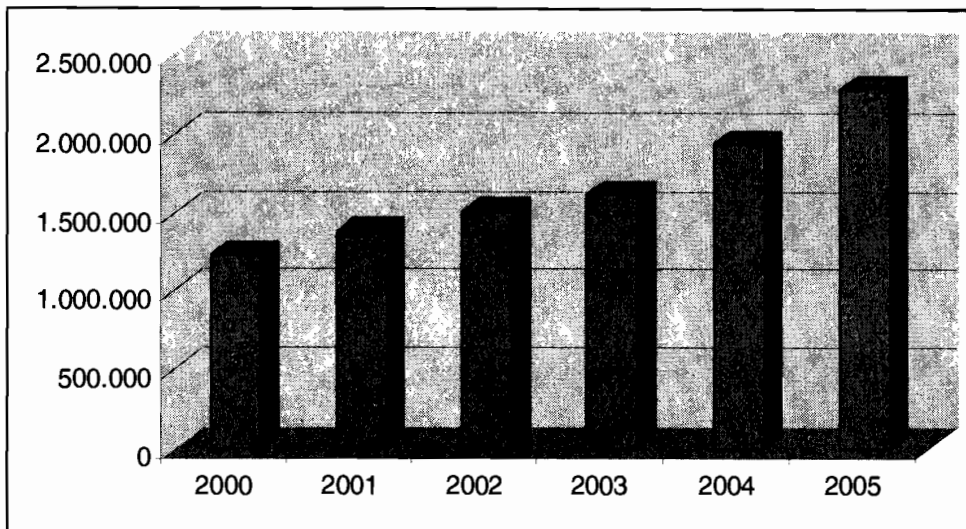
Tako lahko o davčni utaji govorimo takrat, kadar se davčni zavezanec na osnovi napačnih ali opuščениh navedb popolnoma ali delno izogne davčni obveznosti oziroma ga davčni organ kasneje z odločbo pozove k plačilu davka. Davčna utaja je bila storjena namerno in davčna obveznost je nedvoumno opredeljena.

- *Ekonomska opredelitev* – Z ekonomskega vidika lahko davčno utajo opredelimo kot dejanje, ki je po mnenju davčnega zavezanca primerno za zmanjšanje njegove davčne obveznosti. Ko se zanjo odloči, pričakuje, da bo moral z veliko verjetnostjo plačati davek in bo kaznovan, če tega ne stori. Davčni zavezanec davčno utajo opredeljuje s pričakovanim plačilom in kaznovanjem (Čokelc, 2000a: 3).

- *Vsebinska opredelitev* – Razen pravnega in ekonomskega vidika moramo pri opredelitvi davčne utaje upoštevati še finančni in socialno-psihološki vidik. Davčno utajo je potrebno obravnavati po družbenih in pravnih normah kot individualno in namerno obnašanje. Upoštevati je torej treba individualno motivacijo in družbene vplive. Iz vsebinskega vidika lahko davčno utajo opredelimo kot zavestno opravljeno kaznivo dejanje ali opustitev, ki vodi do tega, da država ne prejme pripadajočih davkov, pri čemer vzame utajevalec v zakup možne socialne in zakonske posledice. Odločitev za davčno utajo je popolnoma individualna in namerna (Čokelc, 2000a: 4).

2.3 Davčni prihodki in proračun Republike Slovenije

O tem, kako pomemben vir proračunskih sredstev so davki, potrjujejo same bilance prihodkov in odhodkov Proračuna Republike Slovenije. Tako je iz Proračuna Republike Slovenije za leto 2005 razvidno, da pomenijo davčni prihodki z zneskom 2.187.651 milijonov SIT v celotnih prihodkih skupaj kar 95% delež. Leta 2000 so davčni prihodki znašali 1.179.355 milijonov tolarjev, kar je za 85% manj kot v letu 2005. Od drugih proračunskih prihodkov v s pomembnejšim deležem izstopajo le nedavčni prihodki in transferni prihodki, ki skupaj z davčnimi prihodki tvorijo tekoče prihodke in so v vseh prihodkih udeleženi s približno 5%.

Slika 2.1 Pregled skupnih davčnih prihodkov v letih 2000 – 2005 (v mio. SIT)

Vir: Poročilo o delu Davčne uprave Republike Slovenije v letih 2000 – 2005

Iz tabele v nadaljevanju je razvidno, da skoraj vsi davčni prihodki naraščajo iz leta v leto. Izjema je le leto 2003, saj so v tem letu davek na premoženje, domači davki na blago in storitve in drugi davki nižji od leta 2002. Ravno tako iz tabele izhaja, da se skozi vsa leta ohranjajo razmerja med določenimi davki. Za leto 2005 razberemo tudi negativno realizacijo drugih davkov kot posledico visokega vračila zamudnih obresti iz naslova davka od prometa blaga in storitev, ki ga je v marcu prejel zavezanec na podlagi odločbe Ustavnega sodišča.

V vseh proračunskih letih je največji del davčnih prihodkov zbran s prispevki za socialno varnost, ki zavzema skoraj polovico celotnih prihodkov. Sledijo davki na dohodek in dobiček s približno 27% deležem, z izjemo 2003, ko je delež davkov na dohodek in dobiček približno 30%. Pregled davčnih prihodkov v letih 2000 do 2005 je razviden iz Tabele 2.1 na naslednji strani:

Tabela 2.1 Pregled davčnih prihodkov v letih 2000 – 2005 (v mio SIT)

Vrsta prihodka	2000	2001	2002	2003	2004	2005
davki na dohodek in dobiček	312.671	358.787	396.592	461.418	507.290	537.588
prispevki za socialno varnost	623.537	701.317	772.610	838.873	899.317	954.745
davki na plačilno listo in delovno silo	68.317	83.668	94.091	107.445	117.778	126.079
davki na premoženje	26.620	33.117	34.689	34.329	39.170	40.389
domači davki na blago in storitve	147.973	132.055	134.461	95.080	280.641	532.400
drugi davki	237	230	328	114	7.283	-3.550
SKUPAJ DAVČNI PRIHODKI	1.179.355	1.309.174	1.432.771	1.537.259	1.851.479	2.187.651
nedavčni prihodki	10.768	13.020	10.625	11.031	12.687	14.752
transforni prihodki	46.646	60.649	68.579	74.371	78.834	88.486
SKUPAJ	1.236.769	1.382.843	1.511.975	1.622.661	1.943.000	2.290.889

Vir: Poročilo o delu Davčne uprave Republike Slovenije v letih 2000 – 2005

2.4 Modeli davčnih utaj

Z davčnimi utajami in poskusi oblikovanja njihovih modelov se je in se ukvarja cela vrsta teoretikov, nekateri od njih so predstavljeni v nadaljevanju.

2.4.1 Model maksimiranja koristi

Model pojasnjuje, da je potrebno pri ravnanju davčnih zavezancev izhajati iz klasične ekonomske teze, da davčni zavezanci, pri plačevanju davka sprejemajo racionalne in subjektivne odločitve za maksimiranja koristi. Pri tem upoštevajo prednostno lestvico, s pomočjo katere poskušajo med množico možnosti izbrati tisto, ki bi jim prinesla največ koristi in najmanj stroškov. Tako gre pri davčni utaji za razmerje med privarčevanim davkom in pričakovano kaznijo. Po navedenem modelu povečana kazen za utajo davka in pogost nadzor davčnega organa zmanjšujeta davčne utaje. Tu gre za teorijo zastraševanja, saj lahko predvidevamo, da davkoplačevalci racionalno analizirajo svoje koristi in zaradi sebičnosti ne gledajo na koristi drugih (Čokelc. 2000a: 9).

Model maksimiranja koristi je ekonomski model. To se odraža predvsem v tem, da ne vključuje etičnega vidika, ki se kaže v upoštevanju pripadnosti družbi. Sociološke raziskave so razširile pojem koristi in vanj vključile zavest o družbenih dolžnostih in

skupnih cilji. Pri tem je bilo ugotovljeno, da osebe s podobnimi značajskimi lastnostmi v dejanskih in/ali hipotetičnih situacijah odločajo različno. Iz tega sledi, da merila splošnih moralnih načel ne morejo napovedati njihovega moralnega ravnanja, saj je to odvisno od posamezne situacije (Čokelc 2000a: 9).

Zakon o davčnem postopku je v Sloveniji zelo strog. Del Zakona o davčnem postopku so tudi kazenske določbe, ki predvidevajo za manjši davčni prekršek posameznikov globo 50.000 SIT. Med drugim sem spadajo tudi nevrožitev davčne napovedi v določenem roku, oziroma da na zahtevo davčnega organa posameznik ne da podatkov, s katerimi razpolaga. Med hujše kazni za posameznika, ki so v višini med 100.000 in 300.000 SIT, spada tudi navedba neresničnih, nepravilnih ali nepopolnih podatkov, s katerimi spravi Davčni organ v zmotu. Seveda se lahko posameznik tudi sam prijavi. Pri tem so kazni manjše in so odvisne od časa, ki je pretekel od izdaje odmere odločbe do predložitve podatkov. Kazni pa so še višje, če je vprašanje o davčnem prekršku v zvezi z opravljanjem dejavnosti. Tako se pri milejših prekrških z globo od 400.000 do 6.000.000 SIT kaznuje pravna oseba ali samostojni podjetnik posameznik ali druga fizična oseba, ki opravlja dejavnost. Z globo od 100.000 do 1.000.000 SIT pa se kaznuje za prekrške tudi odgovorna oseba pravne osebe ali odgovorna oseba samostojnega podjetnika posameznika. Pri hujših prekrških se z globo kaznuje v višini 20% od premalo plačanega davka, če ta znaša manj kot 100.000. Če je znesek premalo plačanega davka med 100.000 SIT in 1.000.000 SIT potem je globa v višini 40% in če je znesek na 1.000.000 potem je globa v višini 60%. Ravno tako se z globo kaznuje tudi odgovorne osebe in sicer 20.000 SIT v prvem primeru, 400.000 SIT za drugi primer in najmanj 600.000 za tretji primer premalo plačanega davka. Pri samoprijavi pa se višino obresti prikaže v procentih in v času, ki je pretekel od izteka roka za vložitev obračuna davka in do predložitve podatkov. Podobne globe so tudi za izvajalce plačilnega prometa, izvajalce pokojninskih načrtov, pooblaščenice udeležence trga vrednostnih papirjev in nepremičninske posredniki. Kazen znaša med 400.000 in 6.000.000 SIT. Ravno tako pa so kaznovani tudi odgovorne osebe le-teh izvajalcev in sicer z globo med 100.000 in 1.000.000 SIT.

2.4.2 Reichlov in Bayerjev model

Pri tem modelu gre za vpliv dejavnikov davčne mentalitete in davčne morale. Dejavniki se delijo na kratkoročne, srednjeročne in dolgoročne dejavnike. Med kratkoročne dejavnike spadajo zaznavni ekonomski kriteriji. Med srednjeročne dejavnike spada odnos države do davčnega sistema. Motiv za izpolnjevanje in neizpolnjevanje socialnih norm in davčnih obveznosti izhaja iz osebnostne usmerjenosti, ki pa se spreminja le dolgoročno. Pri uporabi tega modela naj bo Davčni organ prijazen in strokoven do davkoplačevalcev, po drugi strani pa tudi neusmiljen (Čokelc 2000a: 10).

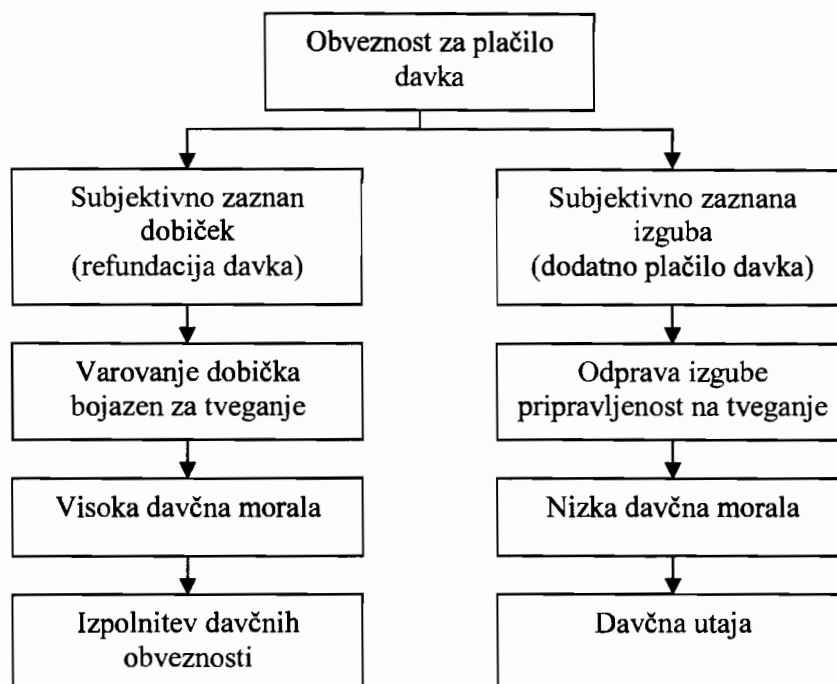
Davčna uprava Republike Slovenije uporablja tudi ta model, saj se iz etičnega vidika zahteva od davčnega delavca zakonitost, odgovornost, strokovnost, tajnost, nezdržljivost, enakost, neoporečnost in gospodarnost. Davčni delavec mora davčnemu zavezancu nuditi tudi pomoč v obliki informacij, ki jih potrebuje pri izpolnjevanju davčnih obveznosti. Več o etiki davčnih delavcev je navedeno tudi v nadaljevanju tega dela.

2.4.3 Kahnemanov in Tverskyjev model

Ta model davčnih utaj je vezan na korist in izgubo. Kaže, da se oseba ob pričakovanju dobička nagiba k nizkemu tveganju, medtem ko je oseba ob izgubi pripravljena na visoko tveganje. Veliko davkoplačevalcev se pri doplačilu dohodnine vsako leto sooča z dejstvom, da je plačal preveč ali premalo akontacije dohodnine, zato računa na njeno vrnitev ali doplačilo. Glede na pričakovanje bo vrnitev dohodnine ovrednotil kot dobiček, doplačilo pa kot izgubo. To vpliva na nadaljnje obnašanje davčnih zavezancev. Oseba, ki mora ob koncu leta doplačati davek, bo to obravnavala kot izgubo, zato je bolj pripravljena utajiti davek kot nekdo, ki pričakuje njegovo vrnitev, saj si to razlaga kot dobiček. Pri tem ni pomembno, da bosta oba plačala enak znesek (Čokelc 2000a: 11).

Z ekonomskega stališča je za davčnega zavezanca doplačilo davka ugodnejše, saj preveč plačana akontacija dohodnine kot posojilo državi ni obrestovana, po drugi strani pa pomeni vračilo, predvsem za tiste v nižjem dohodninskem razredu skriti prihranek. Hkrati je ugotovljeno, da davkoplačevalci bolj upoštevajo trenutni in ne pričakovani premoženjski in finančni položaj. Negativen učinek dodatnih plačil je večji kot pozitiven ob njihovi vrnitvi (Čokelc 2000a: 11).

Slika 2.2 Grafični prikaz predpostavk Kahnemanov in Tverskyjev modela

Vir: Čokelc, 2000a: 11.

Davčna uprava Republike Slovenije se v boju proti davčnim utajam vedno bolj naslanja na uporabo Kahnemanovega in Tverskyjevega modela, kar je razvidno v primeru vračanja dohodnine. Tako je bilo potrebno v letu 2001 vrniti 33.834 milijonov tolarjev, v letu 2005 pa celo 42.561,1 milijonov tolarjev, kar je za 26% več kot v letu 2001. S tem zmanjšuje možnost davčne utaje pri davčnih zavezancih katerim je potrebno vrniti akontacijo dohodnine, saj le-ti menijo, da plačajo manj kot tisti, ki morajo doplačati akontacijo dohodnine. Dejansko pa morajo tako tisti, ki jim je vrnjena akontacija dohodnine, plačati enako stopnjo akontacije dohodnine, kot tisti, ki jo morajo doplačati.

Iz navedenega lahko povzamemo priporočila za davčno prakso, ki naj jo upoštevata tako zakonodajalec kot davčni organ. Davčna uprava lahko ugotovi skupino možnih davčnih kršiteljev, ki bodo morali davek doplačati, saj to dojemajo kot davčno izgubo. To bi moral upoštevati tudi zakonodajalec in omogočiti pogoje, ki zagotavljajo bolj prožno plačevanje davkov. S tem se na osebnostnem nivoju zmanjša motiv za utajo davkov.

2.4.4 Socialno-psihološki model

Z modelom se poskuša razložiti število situacijskih in osebnostnih spremenljivk, ki vplivajo ena na drugo in s pomočjo katerih lahko razložimo motivacijo za davčno utajo. Model razlikuje dve glavni skupini spremenljivk, in sicer:

a) Pogoji, ki pospešujejo davčno utajo (Čokelc 2000a: 12-14):

- *Finančni pritisk* – pripravljenost za utajo davkov je odvisna od finančnega pritiska, ki je določen z višino sedanje oziroma bodoče visoke davčne obremenitve.

- *Osebni pritisk* – pod tem pojmom razumemo dojeta pravičnost lastne ter splošne obdavčitve. Po mnenju avtorja je subjektivno dojeta nepravičnost davčne zakonodaje tisto, kar povečuje davčne utaje. Danes v teoriji in praksi prevladuje stališče, da se o enakosti in s tem pravičnosti obdavčevanja lahko govori takrat, če je to v skladu z ekonomsko močjo davčnega zavezanca. Pri tem smo soočeni s problemom kako ugotoviti to ekonomsko moč in ali vsako davčno obremenitev lahko ocenimo pravično.

Odpor do plačevanja davkov je večji, čim večje je odstopanje od splošno sprejetega kriterija pravičnosti oziroma take pravičnosti, kot jo dojemajo posamezni davčni zavezanci. Porušenje splošno sprejetih kriterijev pravičnosti pri obdavčitvi lahko povzroči nezadovoljstvo davčnih zavezancev. Če le-ti ocenijo, da je davčno breme nesorazmerno razporejeno oziroma so nekatere osebe v ugodnejšem položaju, bodo poskušali te krivice sami popraviti.

Primer subjektivnega dojemanja nepravičnosti se pojavi takrat, ko primerjamo davčne obveznosti zavezanca, ki prejemata enake dohodke. Ker eden iz kakršnih koli razlogov plača manj davka kot drugi, nastane pri drugem skušnjava za zmanjšanje davčne obveznosti in s tem dosego subjektivne pravičnosti.

Občutki nepravičnosti pa ne nastajajo samo v primerjavi z drugimi osebami, temveč nastajajo tudi s primerjavo davkoplačevalca z državo. Raziskava pokazala, da ima dojeta pravičnost lastne in splošne obdavčitve pomemben vpliv na davčno moralno zavezanca. Odnos med davkoplačevalcem in državo je lahko doživet kot izmenjava, v kateri davkoplačevalec plača davke in prispevke za socialno varnost, država pa zato skrbi za njegovo varnost, izobraževanje, zdravstvo in podobno. V kolikor davkoplačevalec v tej izmenjavi vidi zase pomanjkljivosti, bo poskušal sam vzpostaviti ravnotežje z zmanjševanjem svojih prispevkov in davčno utajo.

Pomemben vidik subjektivne nepravičnosti povzročajo davčne vrzeli, saj lahko privedejo do neenakomernih davčnih obremenitev. Če so ostale zaradi njih osebe neobdavčene, so le-te v ugodnejšem položaju od drugih davčnih zavezancev.

- *Socialne norme* – kot socialne norme razumemo vse dejavnike ali domnevne zahtevke, ki jih postavlja socialno okolje (prijatelji ali druge skupine) do davčnega zavezanca. Socialne norme določajo v veliki meri pričakovanja osebe glede nagrajevanja ali zunanjega kaznovanja. Tako bo v skupini, v kateri velja osebno bogastvo kot merilo za uspeh in v kateri dobro počutje drugih ni pomembno, večje število davčnih utaj kot v skupini, ki daje velik poudarek skupnemu lastništvu in njegovi pravični razdelitvi.

- *Osebna usmerjenost* – medtem ko socialne norme pogojujejo pripravljenost na davčno utajo v skupinah, povzroča osebna usmerjenost individualne razlike znotraj skupin. Tako bo oseba, ki je naravnana nase, prej izkoristila možnost davčnega utajevanja kot oseba, katere naravnost k skupini je močnejša. Nagnjenost k skupini naravnanih preferenc je močno odvisna od pričakovanega obnašanja drugih v enaki situaciji.

- *Sprememba načina obdavčenja* – vsaka sprememba metode ali načina obdavčenja povečuje davčni odpor. Pri tem ni nujno, da se davčnemu zavezancu spremeni višina davčne obveznosti. Posebno pa se poveča odpor, kadar se uvede nova davčna obveznost.

- *Poraba sredstev, zbranih z obdavčenjem* – če država financira naloge, ki jih po mnenju davčnih zavezancev ne bi smela, ali z zbranimi sredstvi neodgovorno ravna, bo to povzročilo nezadovoljstvo davčnih zavezancev. Ti niso pripravljeni plačati davka, s katerim se financirajo nepotrebne ali ne dovolj utemeljene naloge. In obratno, odpor do plačevanja davkov je manjši, če je poraba proračunskih sredstev usklajena z interesi in potrebami davčnih zavezancev.

Posebno pa so ti občutljivi na povečanje državne administracije. Manjša kot je njena učinkovitost, bolj kot je neprimeren njen odnos do državljanov in boljši kot je njen materialni položaj v odnosu do drugih zaposlenih, večje je nezadovoljstvo davčnih zavezancev. Njihov odpor do plačevanja obveznosti se veča.

b.) Pogoji, ki preprečujejo davčno utajo (Čokelc, 2000a: 14-15)

- *Manjkajoče možnosti za davčno utajevanje* – davkoplačevalci se med seboj razlikujejo tudi po možnostih davčnega utajevanja. Na splošno lahko rečemo, da imajo delodajalci oziroma zavezanci, ki imajo več virov pri sestavi davčnih napovedi, več možnosti za davčno utajo kot delojemalci z dohodnino.

- *Nedojemanje priložnosti* – dojeta možnost pomeni subjektivno oceno o možnostih davčnega utajevanja. Po Groenlandu in van Veldhovnu je subjektivna ocena močno odvisna od znanja o davčnih utajah.

- *Davčni nadzor* – stroga zakonska določila večino oseb odvrnejo od davčnega utajevanja, saj je dokazano, da ima obseg kazni vpliv na obnašanje davčnega zavezanca. Pripravljenost za pravilno navedbo dohodkov in stroškov oziroma izdatkov se povečuje z naraščajočim obsegom kazni in z večjo verjetnostjo, da davčno utajo odkrijejo.

- *Dojeto tveganje kaznovanja* – čeprav so zakonska določila in preteče kazni enake za vse davčne zavezance, ocenjujejo utajevalci tveganje, da bodo odkriti in kaznovani, nižje kot zavezanci, ki plačujejo davke v skladu s predpisi. Osebe, ki so davke že uspešno utajile, pa ocenjujejo to tveganje kot nizko.

- *Socialna kontrola* – ne samo preteče kazni, temveč tudi neodobranje skupine, h kateri pripada davčni zavezanec, lahko preprečuje davčno utajo. Osebe, katerih prijatelji in/ali sorodniki so že preizkusili davčno utajevanje, so prej pripravljene ravnati podobno kot osebe, za katere utajevanje davkov ni bilo običajno.

- *Osebni odnos do davčne utaje* – pri osebi, ki ima do davčne utaje netoleranten odnos, se bo zmanjšala njena verjetnost, saj oseba, ki ima močan občutek pripadnosti k družbi in stroge moralne vrednote, tega tudi ne bo odobraval.

- *Vpliv starosti davkoplačevalcev* – dokazano je, da so mlajše osebe, v nasprotju s starejšimi, mnogo bolj pripravljene na davčno utajo in nanjo pozitivno gledajo. Tako so osebe, mlajše od 45 let, kazale mnogo večje razumevanje za davčne kršitelje kot osebe, stare med 45 in 60 let, le-te pa nižjo od oseb, starejših od 60 let. Za to sta prikazana dva vzroka:

- Določena gledanja se lahko povežejo z življenjskim ciklom: mlajši gledajo poklicno napredovanje, medtem ko starejši v ospredje postavljajo preskrbo na stara leta;

- Med generacijami se spreminja odnos do davčne obveznosti – razlog je v različni davčni moralni. Tako se razlika med prebivalstvom in fiskusom od generacije do generacije vedno bolj povečuje, kar vpliva na vedno večjo sprejemljivost davčnega utajevanja.

Davčna uprava Republike Slovenije se zaveda, da davčni zavezanec pričakuje ob plačilu davka, ki je zanj obvezen, da se poveča socialna raven države, v kateri zavezanec živi. V nasprotnem primeru pa je velika možnost, da davčni zavezanci ne plačajo davka. Zato je pomembno, da Davna uprava pravično razporedi prejete prihodke med njene prejemnike, ki skrbijo za blaginjo države.

Davčna uprava Republike Slovenije zato uporablja ta model za povečanje pozitivnega mnenja ljudi glede plačevanja davka, tako, da dosledno usmerja prihodke v državni proračun, proračun občine, Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije in Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije.

Tako je Davčna uprava Republike Slovenije v proračunskem letu 2005 usmerila v državni proračun 1.207.013,2 milijonov tolarjev, kar je za 170% več kot v letu 2000, ko je usmerila 446.158 milijona tolarjev. Občinski proračun se je povečal v letu 2004 za 177.442,6 milijona tolarjev, kar je za 41,91% več, kot v letu 2000, ko je vanj priteklo le 125.042 milijona tolarjev. Podobni rezultati se pojavljajo tudi pri Zavodu za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije, saj je bilo v letu 2005 vplačanih v njegov proračun 619.919,4 milijona tolarjev, kar je za 53% več kot leta 2000, ko je bilo vplačano 404.061 milijona tolarjev. Zavod za zdravstveno zavarovanje je leta 2004 prejel v svoj proračun 416.780,3 milijonov tolarjev, kar je za 59% več, kot v letu 2000, ko je prejel 261.508 milijonov tolarjev.

2.5 Motivi in cilji davčnega utajevanja

Različni avtorji, ki so preučevali davčne utaje, so ugotovili naslednje motive in cilje za davčno utajevanje (Hundsdoerfer 1996: 18):

- povečanje možnosti porabe do načrtovanega obsega;
- posredno uresničevanje ciljev. Z znižanjem davkov želi družba povečati svoje možnosti investiranja ali z notranjim financiranjem povečati svojo finančno moč;
- manjkajoča likvidnost za plačevanje davkov. Omeniti je treba, da izvirajo kriteriji, s katerimi davkoplačevalci merijo likvidnost, tudi iz njihovih subjektivnih ocen;
- nezadovoljstvo zaradi državne porabe sredstev od plačanih davkov, nezadovoljstvo z davčno pravičnostjo ali davčnim sistemom. Davkoplačevalec je lahko nezadovoljen s pogoji poslovanja, z državo ali vlado, če se primerja z drugimi davkoplačevalci. Sem sodi tudi zavrnitev državnih ciljev;
- nezadovoljstvo zaradi birokratske obremenitve, ki jo povzročajo izpolnjevanje davčnih napovedi in obrazcev, davčni inšpektorji in davčni svetovalci, in/ali s tem povezanih stroškov. Prikrivanje davkov z usklajevanjem popolnih in nepopolnih poslovnih knjig, evidenc in listin povzroča dodatne obremenitve in zahteva veliko znanja in veščin;
- pomanjkanje časa za izpolnitev davčnih obveznosti;
- zabava ob tveganju davčne utaje;
- socialni pritisk ali socialno prilagajanje, ki ga povzroči vedenje ali pričakovanja poslovnih partnerjev ali prijateljev. Zaradi osebnega vedenja posameznikov se lahko spremenijo socialne norme in zavest o pravicah;
- pomanjkanje možnosti za zakonsko dovoljeno zmanjšanje davčne obremenitve. Če bi ta možnost obstajala, bi se zagotovo zmanjšalo število davčnih utaj.

2.6 Etika in davčne utaje

Razvoj in gospodarska gibanja v razvitem svetu so pokazala, da je nek družbeni sistem tem uspešnejši, čim bolj družbeni standardi nastajajo in temeljijo na splošno sprejetih etičnih vrednotah. Etika je filozofska disciplina, ki obravnava merila človekovega hotenja in ravnanja glede na dobro in zlo. Po drugi strani pa je morala tisto, kar vrednoti, usmerja medsebojne odnose ljudi, kot posledica pojmovanja dobrega in zla ter priznavanje, izpolnjevanje tega, kar vrednoti, usmerja medsebojne odnose ljudi glede na kaj. Vedenje je celota dejanj, ki izraža, kaže razpoloženje, odnos do ljudi, okolja. Ravnanje pa je prikazovanje določenega odnosa do nekoga oziroma nečesa, ki se izraža v dejanjih (Turk 1999: 5).

2.6.1 Etični vidiki davčnega okolja

Davčno okolje sestavljajo država, davčni delavci, računovodski strokovnjaki, davčni svetovalci in davčni zavezanci.

- *država* mora z zakoni in upravljanjem na področju obdavčevanja ukrepati tako, da pozitivno vpliva na notranji odnos davčnih zavezancev do poravnave njihovih davčnih obveznosti. To lahko doseže s pravičnim davčnim sistemom (Perner, 2000: 4).

- *davčni delavec* – v odnosu z davčnimi zavezanci se mora davčni delavec držati določenih načel obnašanja. Med ta načela spadajo zakonitost, strokovnost, odgovornost, tajnost (vsi podatki, ki jih davčni delavec pridobi o davčnem zavezancu so tajni), nezdružljivost (davčni delavec ne sme opravljati del, ki so nezdružljiva s častjo in neodvisnostjo davčne službe), enakost, neoporečnost, pomoč (davčni delavec je dolžan dati informacijo, ki jih davčni zavezanec potrebuje pri uveljavljanju njihovih pravic in pri izpolnjevanju davčnih obveznosti), osebnosti in gospodarnosti (Kodeks etike davčnih delavcev: 1) .

- *davčni zavezanci* so dolžni ob upoštevanju davčnih predpisov upoštevati tudi davčno-etična načela. Tako je iz teh načel razvidno, da morajo davčni zavezanci pravočasno in v celoti plačevati davke. Pri davčnem pregledu ne smejo ovirati davčnega delavca oziroma mu prikrivati podatke, ki so pomembni za preiskavo. Davčni zavezanci so dolžni davčnemu delavcu pojasniti izkazano davčno osnovo in razkriti uporabljene prenosne cene med poslovnimi enotami. Davčni zavezanci pa imajo pravico do obveščeniosti o sodbah upravnih sodišč, še posebno, če se z razsodbo razjasni davčne dileme nedorečenih davčnih osnov (Perner, 2000: 4).

- *računovodski strokovnjaki*, s čimer pojmujeemo tako računovodje v podjetjih, kot tudi zunanje revizorje in druge specialiste na računovodsko-davčnem področju, so preko Mednarodnega združenja računovodij v Kodeksu etike računovodskega strokovnjaka (Revizor 4/99: 39-40) določili tudi etično ravnanje na davčnem področju.

- *davčni svetovalci* so sprejeli kodeks poklicne etike, ki davčnim svetovalcem nalaga, da spoštujejo neodvisnost, skrbnost in vestnost, molčečnost, osebno odgovornost, združljive in nezdružljive dejavnosti, reklamiranje, kolegialnost, disciplinsko odgovornost, honorar in izobraževanje (Repovž, 2003: 13 - 14).

Podobno kot za Kodeks etike davčnih delavcev, bi lahko tudi za Kodeks poklicne etike Društva davčnih svetovalcev trdili, da ureja predvsem splošna etična pravila, ki so usmerjena k ugledu davčnih svetovalcev in k urejanju razmerij z naročniki, za razliko od Kodeksa etike računovodskega strokovnjaka, ki ureja etično ravnanje računovodskega strokovnjaka pri strokovnih dilemah in stališčih do davčne napovedi naročnika.

2.6.2 Etika in odnos do davčne utaje

Odnos do davčne utaje se oblikuje šele, ko posameznik na osnovi temeljnih moralnih predstav ocenjuje svoje vedenje, ki odstopa od teh norm. Za ocenjevanje dejanj je odločilno, kako posameznik zazna davčno utajo. Na njeno zaznavanje vplivajo osebnostne značilnosti, odnos do države in davčnega sistema ter trenutni odločitveni kriteriji (Čokelc, 2000a: 8).

Pri proučevanju davčne morale je bilo ugotovljeno, da se odnos davkoplačevalca do uspele davčne utaje lahko razlikuje od odnosa do neuspele. Dobro davčno moralo ima davkoplačevalec, ki enako obsoja uspelo kot tudi neuspelo davčno utajo. Davčni zavezanec z dobro davčno moralo zagovarja strogo kaznovanje davčnih kršiteljev. Davčno utajo vidi kot nesprejemljivo davčno vedenje. S tem vpliva na davčno poštenost drugih davčnih zavezancev. Kljub dobri davčni morali pa se pri teh notranje motiviranih davkoplačevalcih le ta spopada z motivom demonstracijskega nezadovoljstva, nezadovoljstva zaradi davčne obremenitve, davčne nepravičnosti in zapravljanja javnega denarja. Prevladujoč motiv demonstracijskega nezadovoljstva in stopnja davčne morale določata vedenje davčnega zavezanca (Čokelc, 2000a: 8). Tako je lahko:

- davčna utaja zanj nesprejemljiva, vendar zaradi nezadovoljstva z državo in davčnim sistemom razume davčne kršitelje in si želi zanje nižjo kazen;
- davčna utaja zanj nesprejemljiva, vendar je njegovo nezadovoljstvo z državo in davčnim sistemom tako veliko, da želi to izraziti z davčno utajo. Pri tem si želi nizko kazen.

Slabo davčno moralo ima davkoplačevalec, ki občuduje posameznike, ki uspešno utajujejo davke. Hkrati zanje želi blago kazen. Tako postane davčna utaja sprejemljiva možnost, ki negativno vpliva na davčno poštenost. Slaba davčna morala je zunanje motivirana s tveganjem o odkritju davčne utaje in kaznovanjem le-te (Čokelc, 2000a: 8). Prevladujoč motiv med demonstracijskim nezadovoljstvom, osebnim egoizmom in maksimiranjem osebne koristi, vpliva na ravnanje davčnega zavezanca, in sicer:

- davčni zavezanec utajuje davke, ker meni, da si bo izboljšal svoj ekonomski položaj. Visoke kazni ga od tega ne odvrnejo, ker predvideva, da davčne utaje ne bodo odkrili. Na dejanja davkoplačevalca ne vplivajo samo finančni interesi. Če prevladuje motivacija nezadovoljstva z državo in davčnim sistemom, potem bo to davčno utajo še pospešilo;
- davčni zavezanec ne utajuje davkov zaradi velikega tveganja ali negativnih posledic odkritja. Visoke kazni zagovarja, ker ne želi, da bi se z davčno utajo okoriščali drugi.

2.6.3 Vrednotenje inšpektorjev, zahteve in omejitve

Pri davčni etiki pa ni mogoče prezreti človeškega faktorja, nasprotno, sistematizacija delovnih mest, razvrščanje in ocenjevanje inšpektorjev je tako široko področje, da bi lahko v zvezi s tem naredili celo vrsto raziskovanj ter tako verjetno dobili še več načinov za ločevanje inšpektorjev na dobre in slabe, primerne in neprimerne. Prav zato se to diplomsko delo kadrovskega področja ter osebnega ocenjevanja inšpektorjev ne dotika. Vendar ne gre prezreti vpliva motiviranosti in drugih dejavnikov, ki vplivajo na uspešnost opravljanja delovnih nalog, pri tem izstopa predvsem izobraževanje.

V zvezi s tem velja omeniti tudi poglede inšpektorjev na Davčno upravo, ki so bili zbrani z medsebojnim komuniciranjem z inšpektorji. Velja prepričanje, da davčni inšpektorji trenutno nudijo največ kar lahko in da ob sedanji kadrovski politiki ni večjega prostora za izboljšave njihovega dela. V Davčni upravi bi se morali zavedati, da je osnovni namen inšpektorjev kvalitetno in učinkovito opravljati svoje delo. Vsako, še tako skromno znanje o vedenju, etiki in morali ter kadrovski politiki in komuniciranju, zahteva, da nadrejeni prisluhnejo predlogom in pobudam podrejenih, da jih s pohvalami motivirajo ter da se trudijo vzpostaviti vzdušje sodelovanja in prijateljstva na strogo profesionalni ravni.

Prezreti ne gre tudi problemov, ki se pojavljajo v zvezi z zavezanci. Na splošno velja, da imajo davčni zavezanci negativen odnos do inšpektorjev. V velikem številu primerov davčni zavezanci poskušajo zaustaviti ali ovirati potek inšpiciranja, če pa tega ne morejo, pa ga vsaj zavlačujejo.

Vsi navedeni problemi, ki jih opažajo inšpektorji pri svojem delu, pa vsekakor niso take narave, da jih ne bi bilo mogoče v najkrajšem času odpraviti ali vsaj delno omiliti. Pri tem znova stopa v ospredje izobraževanje, ki je enkrat namenjeno študiju materialnih in procesnih predpisov, torej strogo strokovno, drugič pa vsesplošno. Uresničitev teh predlogov bi vsekakor pripomogla k večjemu ugledu davčne službe, kar bi posledično vplivalo na zmanjšanje davčnih utaj in s tem na manjši izpad proračunskih prihodkov.

3 DAVČNI NADZOR

Delovanje davčnega nadzora je z Zakonom o davčni službi opredeljeno kot izvajanje nalog kontrolnih in inšpekcijskih pregledov. To pomeni preverjanje pravilnosti in pravočasnosti obračunavanja davkov, preverjanje knjigovodskih listin in drugih evidenc, ki odražajo stanje poslovanja davčnega zavezanca, ugotavljanje neprijavljenih dohodkov in posledično odrejanje ukrepov, določenih z zakonom. Davčni nadzor temelji na pridobivanju in analizi podatkov, zbranih v davčne namene, ki jih morajo fizične in pravne osebe posredovati davčni službi na njeno zahtevo. Davčni nadzor opravlja davčni organ s kontrolo in inšpekcijskimi pregledi na podlagi zakona, ki ureja davčni postopek, zakona, ki ureja pravo in zakona o inšpekcijskem nadzoru.

Slika 3.1 Izvajanje davčnega nadzora

Vir: Program posebnega strokovnega izpita za inšpektorje v DURS, 2002.

3.1 Kontrola

Kontrola se praviloma opravlja v prostorih davčnega urada. Opravlja jo davčni kontrolor, ki je za svoje delo odgovoren direktorju davčnega urada. Kontrola obsega (Reiter 1996: 29):

- preverjanje pravilnosti in pravočasnosti vlaganja davčnih napovedi in davčnih obračunov,
- preverjanje obračunavanja in plačevanja davkov na podlagi obrazcev in drugih predpisanih podatkov.

Davčna uprava sproti preverja pravilnost in pravočasnost vlaganja davčnih napovedi in obračunov, obračunavanja in plačevanja davkov na podlagi obrazcev in drugih predpisanih podatkov in ob ugotovljenih nepravilnostih tudi ukrepa.

Izvajanje sprotnega nadzora zavezancev pomeni pomemben preventivni učinek, ki je težko merljiv, kaže pa se v povečani stopnji prostovoljnega plačevanja davkov in izpolnjevanja davčnih obveznosti.

V letu 2005 je davčna uprava prejela 5.248.476 davčnih napovedi, obračunov in drugih obrazcev oziroma za 1,2% več kot v letu 2002, ko jih je prejela 5.184.650, oziroma za 1,7% več kakor v letu 2004. Zavezancem je bilo izdanih 2.753.149 odločb in drugih aktov, to je za 9,6% več kakor v letu 2002, oziroma za 0,2% manj kot v letu 2004.

Pri kontroli predloženih napovedi in obračunov so bile v letu 2005 ugotovljene nepravilnosti v 223.713 primerih, ki so vplivale na povečanje oziroma znižanje davčne obveznosti. Najpogostejše nepravilnosti so bile: nevložene napovedi in obračuni, obračunavanje po napačni stopnji, nepravilno ali nepopolno izpolnjeni obrazci napovedi in obračunov, neujemanje s kontrolnimi podatki, nepravilno uveljavljanje olajšav, neplačani, nepravočasno ali premalo plačani davki, vplačila davkov na napačne račune.

3.2 Informiranje davčnih zavezancev

Nepravilnosti, ki nastajajo pri oddaji napovedi in obračunov, se iz leta v leto ponavljajo in so vedno enake. Zato Davčna uprava Republike Slovenije namenja veliko pozornosti informiranju davčnih zavezancev. Davčni zavezanci dobijo informacije osebno na davčnih uradih in njihovih izpostavah, po telefonu, po pošti, ali pa po elektronski pošti.

V Davčnem biltenu in drugih publikacijah davčne uprave (brošure, zloženke) davčna uprava objavlja novice s področja davčnih predpisov in plačevanja davkov in drugih dajatev, pojasnila, najpogostejše oblike nepravilnosti iz inšpekcijskih pregledov, primere iz sodne prakse in druge novice, kakor je, denimo, uvajanje elektronskih davčnih storitev. Davčnim zavezancev so na voljo tudi najpomembnejše informacije in kazalci s področja dela davčne uprave. Davčni zavezanci in široka javnost pa so informirani tudi preko drugih tiskanih in elektronskih medijev.

Da bi davčna uprava povečala prostovoljno plačevanje davkov, je veliko pozornosti namenila tudi izvedbi programov za izobraževanje davčnih zavezancev. Tako vsako leto organizira kampanjo za informiranje davčnih zavezancev v zvezi z vložitvijo napovedi za odmero dohodnine (vključeni vsi mediji). Posebna pozornost je namenjena seznanjanju davčnih zavezancev o možnosti elektronskega davčnega poslovanja. Poleg izvedenih predstavitev, je bilo predstavljeno tudi preko različnih elektronskih in tiskanih medijem; izdanih pa je bilo tudi več tematskih publikacij (eDDV, eDohodnina, eDavki za poslovne subjekte, eDavki).

Davčna uprava seznanja davčne zavezance o novostih pri obdavčitvi DDV po vstopu Slovenije v EU na več enodnevnih seminarjih, ki jih je skupaj z Gospodarsko

zbornico Slovenije pripravila na območnih zbornicah. Več seminarjev je bilo organiziranih tudi za zainteresirane skupine poslovnih subjektov.

O novostih pri obdavčitvi DDV za fizične osebe, ki ne opravljajo dejavnosti, po vstopu Slovenije v EU, je davčna uprava izdala posebno brošuro. O tem je široko javnost seznanila tudi preko različnih medijev.

Davčni zavezanci pa se lahko sproti informirajo prek spletnih strani davčne uprave, kjer so poleg splošnih informacij o davčni upravi objavljene informacije in pojasnila s področja davčne zakonodaje, o postopkih registracije in o drugih davčnih postopkih, o plačevanju davkov in drugih dajatvah, o novostih v davčnih predpisih in o pomembnih datumih. Na spletnih straneh davčne uprave so zavezancem na voljo obrazci in računalniški programi za vnos in predložitev podatkov davčnih napovedi in obračunov, pa tudi možnost informativnih izračunov nekaterih davkov.

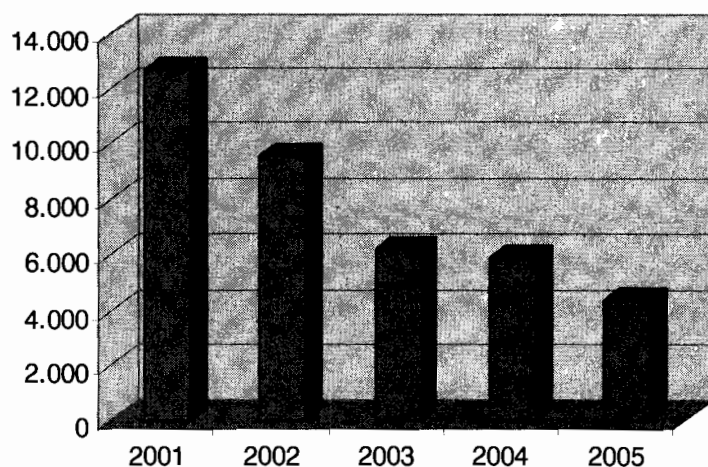
V sistemu elektronskega davčnega poslovanja, ki je bilo najprej na voljo zavezancem za DDV z možnostjo oddaje obračuna DDV, je bilo razvitih več novih storitev. Med pomembnejšimi je možnost elektronske oddaje napovedi za odmero dohodnine, davka od dohodkov iz dejavnosti, obračuna davka od dobička pravnih oseb.

3.3 Odkrite nepravilnosti z inšpekcijskimi pregledi

Iz poročila Davčne uprave Republike Sloveniji je razvidno, da se je v zadnjih letih preusmerila na opravljanje zahtevnejših davčnih inšpekcijskih nadzorov pri srednjevelikih in velikih davčnih zavezancih, pri katerih se praviloma opravlja daljši in zahtevnejši inšpekcijski nadzor. Zato se število inšpekcijskih nadzorov iz leta v leto manjša. Poudarek je tudi na davčnih inšpekcijskih nadzorih rizičnih davčnih zavezancev, to pa prav tako vpliva na nižjo realizacijo, saj so to praviloma davčni zavezanci, ki ovirajo davčni inšpekcijski nadzor in ne izpolnjujejo davčnih obveznosti.

Tako je v letu 2005 Davčna uprava opravila 4.373 inšpekcijskih pregledov, kar je za 25,8% manj v primerjavi z letom 2004 in za 189,5% manj kot v letu 2001.

Slika 3.2 Število inšpekcijskih nadzorov letih 2001 – 2005

Vir: Poročilo o delu Davčne uprave Republike Slovenije v letih 2001 – 2005.

Davčna uprava deli inšpekcijske preglede na celovite, delne in hitre preglede ter akcije. Med vrstami nadzorov se najhitreje manjša število celoviti nadzor, saj je iz 2.475, kolikor so jih opravili v letu 2001, vpadlo na 789 primerov v letu 2005. Sledijo akcije, ki so jih v letu 2001 opravili 2.846, v letu 2004 pa 364 in nato še hitri nadzor. Neko konstanto držijo le delni pregledi, ki so usmerjeni v ugotovitve pomembnejših nepravilnosti in se gibljejo okrog 2000 pregledov letno. Izjema je le 2003, ko je bilo delnih nadzorov le 1.400.

Ravno tako se spreminja razmerje med različnimi nadzori. Tako so v letu 2001 opravili največ hitrih pregledov in sicer 5.208, medtem ko so v letu 2005 opravili največ delnih pregledov, to je 1.912.

Tabela 3.1 Število inšpekcijskih nadzorov po vrsti nadzora v letih 2001 – 2005

Vrste nadzorov	2001	2002	2003	2004	2005
Celoviti nadzor	2.475	2.154	2.108	987	789
Delni nadzor	2.130	1.803	1.400	2.397	1.912
Hitri nadzor	5.208	3.546	1.480	1.888	1.308
Akcija	2.846	2.039	1.235	624	364
SKUPAJ	12.659	9.542	6.223	5.896	4.373

Vir: Poročilo o delu Davčne uprave Republike Slovenije v letih 2001 – 2005.

3.4 Podpora inšpekcijskim pregledom

Za vse vrste inšpekcijskih pregledov je Davčna uprava Republike Slovenije v letu 2002 izdelala Metodološki priročnik za postopke inšpiciranja. Osnovni cilj priročnika je učinkovito in enotno delovanje davčne inšpekcije z enakopravnim in enakomernim pristopom do vseh davčnih zavezancev, ne glede na njihov status ter krajevno oziroma stvarno pristojnost davčnih uradov.

Priročnik obsega tudi vzorce upravnih in drugih aktov, ki se izdajajo v postopkih inšpiciranja in so namenjeni poenotenju in racionalizaciji inšpekcijskih postopkov. Hkrati je tudi osnova za računalniško podporo postopkov nadzora, ki je delno predstavljena v nadaljevanju.

3.4.1 Analiza tveganja davčnih zavezancev

Analiza tveganja zavezancev je računalniška podpora, ki se uporablja pri inšpiciranju davka na dodano vrednost. Analiza tveganja zavezancev vsebuje devet indikatorjev, ki predstavljajo preračunane obračunske postavke davka na dodano vrednost. Za vsak indikator je podano odstopanje podatkov iz obračuna davka na dodano vrednost davčnega zavezanca od povprečja, izračunanega za pripadajočo dejavnost (Analiza tveganja zavezancev – modelska analiza DDV, Uporabniški priročnik, 2002: 16) .

Opis in izračun indikatorjev je zbran v naslednji sliki:

Slika 3.3 Opis in izračun indikatorjev

Indikator	Opis indikatorja	Izračun
1	Delež izvoza v skupni prodaji	Izvoz / obdavčljiv promet + izvoz + oprostitve
2	Delež oproščene prodaje v skupni prodaji	Oprostitve / obdavčljiv promet + izvoz + oprostitve
4	Delež oproščene nabave v skupni nabavi	Oproščena nabava / uvoz + obd. nabave + oprostitve
5	Delež uvoza v skupni nabavi	Uvoz / uvoz + obd. nabave + oprostitve
10	Delež izstopnega davka obračunanega zavezancem v skupnem izstopnem davku	Izhodni davek zavezancev / izstopni davek
11	Delež izstopnega davka obračunanega zavezancem po znižani stopnji v skupnem	Izhodni davek zavezancev po znižani stopnji / izstopni
12	Delež izstopnega davka obračunanega končnim porabnikom po znižani stopnji v skupnem	Izhodni davek končnih porabnikov po znižani
15	Delež domačega vstopnega davka plačanega po splošni stopnji v skupnem vstopnem davku	Vstopni davek po splošni stopnji / vstopni davek
17	Delež uvoznega vstopnega davka v skupnem vstopnem davku	Uvozni vstopni davek / vstopni davek

Vir: Analiza tveganja zavezancev – modelska analiza DDV, Uporabniški priročnik, 2002.

Osnovni vir podatkov za analizo tveganja zavezancev so obračuni davka na dodano vrednost. Namen analize tveganja zavezancev je:

- omogočiti delavcem nadzora vpogled v rezultate, opravljene modelske analize rizičnih davčnih zavezancev za DDV prek sestavljanja in izvajanja zelenih poizvedb. Rezultat teh poizvedb je mišljen kot eden izmed virov za pripravo inšpekcije oziroma določanje ciljnih skupin zavezancev, ki bi jih bilo potrebno inšpicirati oziroma kontrolirati;
- omogočiti hiter in preprost vnos nepravilnosti, ki so bile ugotovljene pri inšpekciji.

3.4.2 Programsko orodje ACL

V mesecu novembru in decembru 2000 je bil v okviru Davčne uprave Republike Slovenije opravljen prvi inšpekcijski pregled s pomočjo programa, ki omogoča obdelovanje baz podatkov davčnega zavezanca.

Program, ki je bil pri inšpekciji uporabljen, se imenuje ACL (Audit Comand Language) in je bil razvit za potrebe revizijskih pregledov. Gre za najbolj razširjen program te vrste, v Sloveniji pa ga pri svojem delu že uporabljajo nekatere revizijske hiše in službe notranjih kontrol v nekaj slovenskih podjetjih. ACL je zaščitena blagovna znamka v lasti ACL Software, leta 2004 pa je imela Davčna uprava Republike Slovenije 27 razpoložljivih licenc.

Inšpiciranje s programom ACL poteka tako, da inšpektor pri davčnem zavezancu zajame podatke, ki jih inšpicira, v elektronski obliki in jih prenese na svoj računalnik, kjer jih naprej obdeluje. Pri zajemanju podatkov se opravi konverzija v ACL datoteke, na katerih se opravljajo preveritve z ukazi in orodji, ki so vgrajene v ACL. Rezultati preveritev se izpisujejo na ekran, lahko se shranijo v datoteko in izpišejo. Na osnovi rezultatov preveritev se po potrebi opravi pregled izvornih knjigovodskih listin ali vpogled v ostale knjigovodske in davčne evidence (Priročnik za uporabo programa ACL (verzija 7.2.1.) v inšpekcijskih postopkih: 10).

Od leta 2000 pa do konca marca 2002 so davčni uradi opravili 31 inšpekcijskih pregledov z uporabo programa ACL, medtem, ko so samo leta 2004 opravili 92 pregledov. Tako so med leti 2000 in 2002 obračunali za 569.075 tisoč SIT dodatnih davčnih obveznosti, pri čemer je treba poudariti, da so zaradi faze uvajanja davčni uradi praviloma izbrali davčne zavezance z urejenim poslovanjem in evidencami. V letu 2004 pa so ugotovili za 4.203.104 tisoč tolarjev dodatnih obveznosti, kar je za 88,4% več kot v letu 2003, ko so ugotovili za 2.230.929 dodatnih obveznosti.

Program ACL je pretežno uporabljen pri inšpiciranju davka na dodano vrednost, davka od dobička pravnih oseb in obračunavanja prispevkov od plač.

3.4.3 Informacijski sistem VIES

Sistem VIES je informacijski sistem za izmenjavo podatkov o davku na dodano vrednost za potrebe davčnega nadzora, ki temelji na podatkih o vseh dobavah znotraj držav članic Evropske skupnosti. Za promet blaga znotraj Skupnosti (blagovna menjava med državami članicami Evropske skupnosti) so tako carinski postopki znotraj držav članic Evropske skupnosti nadomestijo z izmenjavo podatkov preko sistema VIES (Priročnik za izvajanje hitrih inšpekcijskih pregledov DDV za promet blaga znotraj Evropske skupnosti, verzija 1, 2005: 15).

Vsaka država članica je dolžna voditi VIES podatkovno bazo. Baza vsebuje (Priročnik za izvajanje hitrih inšpekcijskih pregledov DDV za promet blaga znotraj Evropske skupnosti, verzija 1, 2005: 16):

- register oseb, katerim so izdane DDV identifikacijske številke,
- podatke iz kvartalnih poročil.

Tako oblikovana baza podatkov po posameznih državah članicah Evropske skupnosti služi kot osnova za postopke medsebojnih izmenjav podatkov med posameznimi članicami, preko računalniško izgrajenega sistema VIES.

3.4.4 Gledamo na DDV

Na področju davka na dodano vrednost je bilo od njegove uvedbe pripravljenih veliko pojasnil in gradiv, prav tako se je pogosto menjala zakonodaja. V Oddelku za DDV pri Glavnem uradu Davčne uprave Republike Slovenije so se zato namenili olajšati zamudno delo z iskanjem že pripravljenih pojasnil Glavnega urada ali Ministrstva za finance ter omogočiti lažje izvajanje informiranja davčnih zavezancev. V ta namen so pripravili aplikacijo »Gledamo na DDV«, kjer so na razpolago pojasnila Glavnega urada, Ministrstva za finance, zakonodaja (skupaj z neuradnimi prečiščenimi besedili), obrazci ter odločbe II. stopnje, skratka vse, kar je povezano z DDV. Aplikacija je dosegljiva na naslovu <http://intranet.durs.gov.si/gm>.

Navedena aplikacija omogoča uporabnikom relativno preprosto iskanje informacij v zvezi z davkom na dodano vrednost z uporabo ključnih besed. Za davčne inšpektorje pomeni prihranek na času, saj jim je prihranjeno zamudno brskanje po raznih okrožnicah in drugih internih virih, ki so jim na razpolago.

4 ORGANIZACIJA DAVČNE UPRAVE

4.1 Sestava Davčne uprave

Davčna uprava Republike Slovenije je organ v sestavi Ministrstva za Finance. Njeno poslanstvo je, da davčnim zavezancem zagotavljanje storitev najvišje kakovosti in jim tako pomaga pri izpolnjevanju njihovih davčnih obveznosti s pošteno in nepristransko uporabo davčnih predpisov. Davčna uprava ima sedež v Ljubljani. Davčno upravo vodi generalni direktor, v njegovi odsotnosti pa namestnik generalnega direktorja.

Davčno upravo sestavljajo:

- Generalni davčni urad,
- Posebni davčni urad in
- davčni uradi, ustanovljeni za posamezna območja.

Davčni uradi imajo lahko izpostave, ki so notranje organizacijske enote za neposredno izvajanje nalog z davčnimi zavezanci. Organizacijska struktura je prikazana v prilogi 1.

Generalni davčni urad je najvišja ustanova davčne službe. Njegova naloga je organizacija, usmerjanje in nadzor dela službe, davčnih uradov in posebnega davčnega urada. Skrbi za enotno izvajanje predpisov s področja obdavčevanja in drugih predpisov z delovnega področja službe. Generalni davčni urad vzpostavi, vodi in vzdržuje davčni register, skrbi pa tudi za razvoj informacijskega sistema. Izvaja programe za izobraževanje, izpopolnjevanje in usposabljanje uslužbencev službe. Povezuje se tudi z mednarodno skupnostjo pri izvajanju predpisov Skupnosti, sodeluje in izmenjuje podatke z organi Skupnosti in pristojnimi organi držav članic EU. Skrbi tudi za izvajanje mednarodnih pogodb, ki obvezujejo Slovenijo (Organizacija in naloge Davčne službe: 1).

Davčni urad je najbolj razširjena institucija Davčne uprave, saj je trenutno 15 uradov, ki so razporejeni po celotni Sloveniji. Njihove naloge obsegajo od opravljanje davčnega nadzora in izvajanje postopka davčne izvršbe do dajanja strankam potrebne informacije o izvajanju predpisov o obdavčevanju in davčnem postopku (Organizacija in naloge Davčne službe: 1).

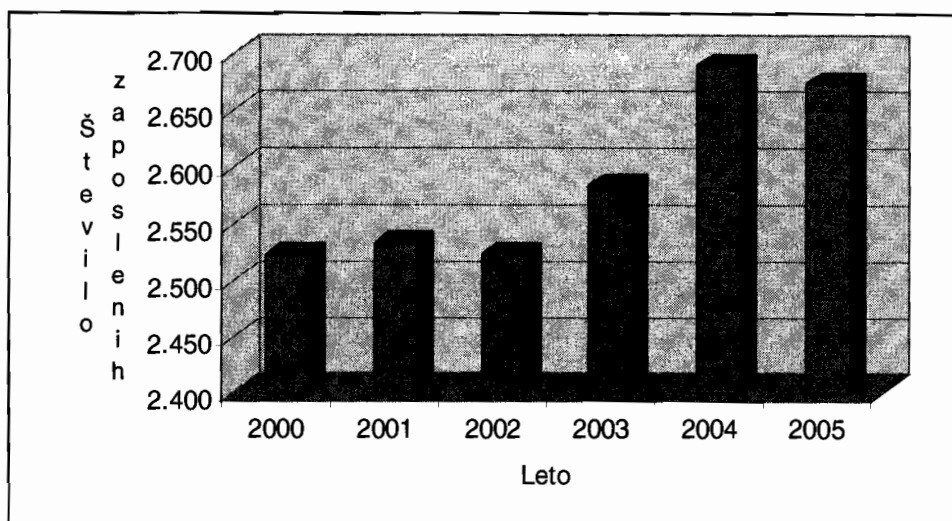
Posebni davčni urad ima sedež v Ljubljani. Njena naloga obsega naloge davčnega urada, vendar pa pokriva področje bank, hranilnic, zavarovalnic, družb, ki pripravijo trajne klasične in posebne igre na srečo. V njeno področje spadajo tudi borze borznoposredniške družbe, investicijske družbe, družbe za upravljanje, pokojninske družbe in klirinško depotne družbe, katerih skupni prihodki so v preteklem davčnem letu presegli osem milijard tolarjev (Organizacija in naloge Davčne službe: 1).

Tabela 4.1 Značilni podatki o davčni upravi v letih 2001 - 2005

Elementi	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Število zaposlenih	2.523	2.534	2.524	2.585	2.690	2.674
Porabljena sredstva (v mio. SIT)	13.991,0	15.696,0	17.060,8	19.117,1	20.528,9	21.321,7
Por. sredstva / zaposlenega (v mio SIT)	5,545	6,194	6,800	7,395	7,632	7,974
Plače (v mio SIT)	9.016,0	10.119,0	11.393,0	12.832,2	13.581,2	14.376,8
Por. sredstva / pobrani prihodki (%)	1,13	1,14	1,13	1,17	1,05	0,93

Vir: Poročila o delu Davčne uprave Republike Slovenije v letih od 2001 do 2005

Slika 4.1 Število zaposlenih v letih 2000 - 2005

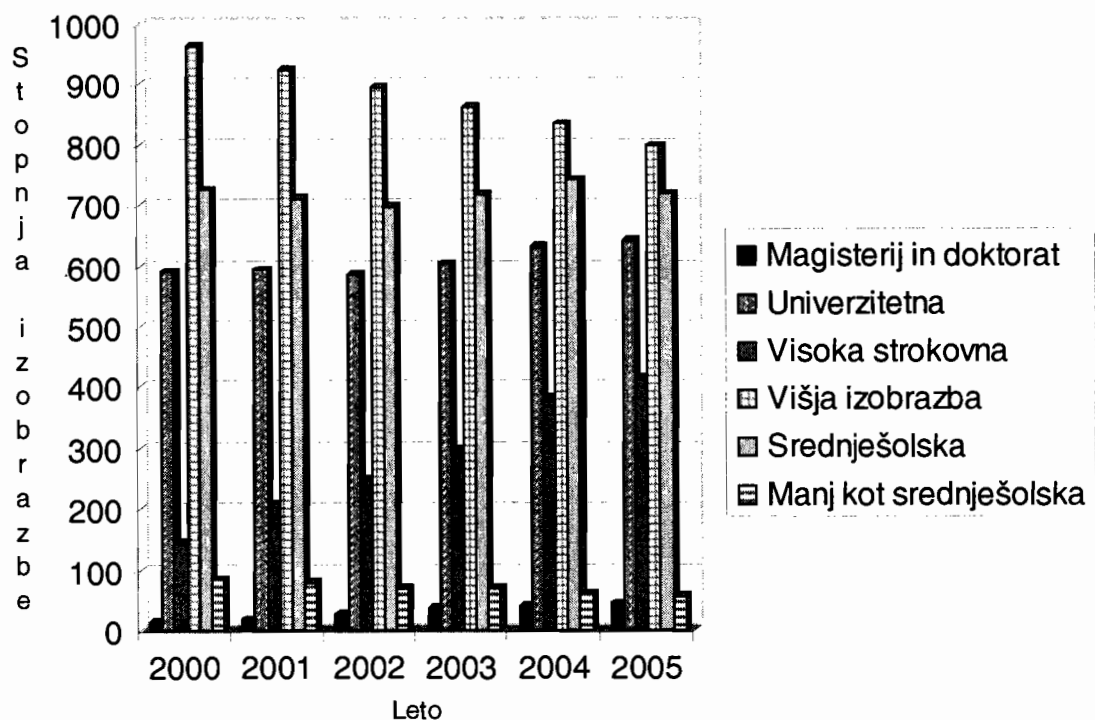
Vir: Poročila o delu Davčne uprave Republike Slovenije v letih od 2000 do 2005

V Davčni upravi Republike Slovenije je število zaposlenih v letih 2004 in 2005 močno naraslo, kar je posledica kadrovske prerazporeditve iz drugih državnih organov v davčno upravo. Iz tabele je tudi razvidno, da naraščajo porabljena sredstva, v katera so vključene plače, financiranje materialnih stroškov redne in lastne dejavnosti in financiranje investicij, vključno s finančnimi najemi poslovnih prostorov in opreme. Tako je Davčna uprava Republike Slovenije v letu 2000 porabila 13.991 milijonov tolarjev, v letu 2005 pa 21.321,7 milijonov tolarjev. Ravno tako naraščajo porabljena sredstva na zaposlenega in plače, medtem, ko porabljena sredstva na pobrane prihodke iz leta v leto padajo. Izjema je le 2003, ko doseže najvišjo točko 1,17%.

Tabela 4.2 Strokovna usposobljenost zaposlenih v letih 2000 – 2005

Stopnja izobrazbe	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Magisterij in doktorat	14	19	26	37	40	45
Univerzitetna	590	593	586	604	631	642
Visoka strokovna	147	209	249	296	381	415
Višja izobrazba	963	923	895	862	834	797
Srednješolska	725	711	698	717	742	718
Manj kot srednješolska	84	79	70	69	62	57
Skupaj	2523	2534	2524	2585	2690	2.674

Vir: Poročila o delu Davčne uprave Republike Slovenije v letih od 2000 do 2005

Slika 4.2 Strokovna usposobljenost v letih 2000 - 2005

Vir podatkov: Poročila o delu Davčne uprave Republike Slovenije v letih od 2000 do 2005

Iz tabele je razvidno, da je stopnja izobrazbe iz leta v leto bolj pomembna. Tako je bilo leta 2000 le 14 zaposlenih z magisterijem oziroma doktoratom, medtem je bilo v

letu 2002 že 26 zaposlenih in v letu 2005 pa celo 45 zaposlenih. Podobni rezultati so razvidni tudi pri univerzitetni izobrazbi saj je bilo v letu 2000 zaposlenih v Davčni upravi Republike Slovenije 590 ljudi z univerzitetno izobrazbo, v letu 2005 pa 642 ljudi.

Po drugi strani pa je v letu 2005 zaposlenih 57 ljudi s manj kot srednješolsko izobrazbo, medtem ko jih je bilo v letu 2000 84 le-teh.

Edina stopnja izobrazbe, ki iz leta v leto niha je srednješolska izobrazba. Tako je v letu 2000 v Davčni upravi zaposlenih 725 ljudi z srednješolsko izobrazbo, nato letu 2001 in 2002 število pade do 698 zaposlenih, v letu 2003 in 2004 pa ponovno naraste in sicer na 742 zaposlenih. Ta pa v letu 2005 ponovno pade na 718 zaposlenih s srednješolsko izobrazbo.

4.2 Izobraževanje davčnih uslužbencev

Davčna uprava Republike Slovenije se pri izobraževanju zaposlenih večinoma opira na lastne strokovnjake. Prednost izobraževanja, ki ga izvajajo sami je v tem, da lahko prilagodijo izobraževanje posameznim ciljnim skupinam. Zaposleni pa sodelujejo tudi na seminarjih zunaj Slovenije. Pomembno je sodelovanje z drugimi davčnimi upravami in v okviru drugih tujih institucij. Tako sodelujejo v programu Fiscalis, ki poteka v okviru Evropske komisije. Poleg tega programa pa se zaposleni udeležujejo več seminarjev in delavnic v okviru programov institucij EU EOOD, CEF in IOTA (Poročila o delu Davčne uprave Republike Slovenije 2005: 52-53).

Davčna uprava Republike Slovenije meni, da se je možno učinkovito zoperstaviti davčnim utajevalcem le s kadrom, ki je na tekočem s strani novih načinov davčnih utaj in si pomaga z izkušnjami in metodami, ki jih razvijejo in preizkusijo ostale davčne uprave. To je razvidno tudi iz izobraževalnih dni in zaposlenih, ki letno obiskujejo seminarje in delavnice. Tako se je leta 2000 izobraževalo 3.600 dni 2.351 zaposlenih. Število dni in zaposlenih je vsako leto večje, tako da je bilo leta 2004 9.189 izobraževalnih dni, katerih se je udeležilo 5.549 zaposlenih. Vsak uslužbenec se je v letu 2004 povprečno izobraževal 3,5 dneva, medtem ko se je leta 2003 3,2 dneva. V letu 2005 je v primerjavi s preteklimi leti naraslo število udeležencev na izobraževanjih in sicer na 5.956. Skupno število izobraževalnih dni, ki jih je bilo 7.941, pa se je znižalo predvsem zato, ker so posamezna izobraževanja postala krajša. V letu 2005 so potekale aktivnosti za doseg večjega pretoka informacij, pridobljenih z udeležbo na izobraževanjih, med sodelavci. Tako je Davčna uprava Republike Slovenije dosegla kvaliteten prenos relevantnih vsebin, ki so pomembne za enotno delo davčne uprave, hkrati pa povratna informacija o učnih potrebah.

5 DAVČNA UTAJA DDV TIPA VRTILJAK

V nadaljevanju bi rad izpostavil še utajo na področju davka na dodano vrednost tipa vrtiljak. Ta grožnja je nastala z vstopom Slovenije v Evropsko unijo. Čeprav ni točnih podatkov o višini utajenega davka na dodano vrednost v Evropski uniji s pomočjo vrtiljakov, pa je jasno, da gre za izredno visoke zneske, torej za izredno velike davčne izgube. Predvsem se je potrebno zavedati, da pri tovrstnih utajah ni zgornje meje za davčno izgubo, davčna izguba se kumulira dokler deluje mehanizem vrtiljaka.

Slovenija je po vstopu v EU že spremenila svojo zakonodajo s področja davka na dodano vrednost z namenom preprečevanja davčnih utaj pri transakcijah znotraj Skupnosti, to pa seveda niso zadnje spremembe zakonodaje na tem področju, saj bo predvsem praksa čez čas pokazala na morebitne pomanjkljivosti oziroma nejasnosti.

Na splošno lahko definiramo davčno utajo DDV tipa vrtiljak kot sistemsko utajo DDV z načinom pogostih nakupov in prodaj (resničnih ali fiktivni) med sodelujočimi davčnimi zavezanci, vendar se pri tem praviloma vsaj en udeleženec nahaja v drugi državi Skupnosti. Utaja DDV tipa vrtiljak deluje na principu zahtevkov vračilo DDV-ja, ki v verigi dobav nikoli ni bil vplačan. Davčni zavezanci, ki so vključeni v vrtiljak so lahko resnične firme, fiktivne firme ali mešanica obojih (Priročnik za izvajanje hitrih inšpekcijskih pregledov DDV za promet blaga znotraj Evropske skupnosti, Interno gradivo: 43).

Osnovna ideja davčne utaje tipa vrtiljak je, doseči hitri dobiček z neplačevanjem DDV z uporabo DDV zakonodaje, v povezavi z mednarodnim trgovanjem, vključno s posebnimi pravili za dobave znotraj Skupnosti in s tem doseči prodajo blaga pod normalno tržno ceno. Sheme vrtiljakov so vedno "financirane" z enim ali več missing trader družbami, ki svoje obveznosti iz naslova obračunanega DDV niti ne prijavijo (ne predložijo obračuna DDV), niti je ne plačajo, in so ustanovljene izključno za te namene (Priročnik za izvajanje hitrih inšpekcijskih pregledov DDV za promet blaga znotraj Evropske skupnosti, Interno gradivo: 43).

V vrtiljaku praviloma sodelujejo (Priročnik za izvajanje hitrih inšpekcijskih pregledov DDV za promet blaga znotraj Evropske skupnosti: 44 - 45):

- *Missing trader* – manjkajoči trgovec oziroma člen vrtiljaka (firma, ki ne izpolni davčne obveznosti); Praviloma je znan le njegov poštni predal ali bivališče. Sedež dejavnosti je pogosto lažen ali pa sploh ni poznan, dejavnost ni jasno opredeljena. Najpogosteje deluje v statusni obliki zasebnega podjetja (direktor ima vlogo slamnatega moža) oziroma je v ozadju tuje podjetje, ki deluje v t.i. "tax heaven" državi. Davčna administracija nima dostopa do njegovih poslovnih knjig ali katerih koli drugih listin. V verigi navideznih transakcij se missing trader pojavlja kot pridobitelj blaga znotraj Skupnosti, lahko pa opravlja tudi kombinacijo različnih transakcij (z namenom

zakrivanja) in kot dobavitelj blaga (dobava znotraj države članice) buffer-jem ali broker-jem.

Missing trader podjetja so pogostejša v velikih državah članicah z več kot milijonom DDV zavezancev ter v urbanih okoljih z veliko koncentracijo zavezancev, saj jih je tako težje odkriti. Ali je država sposobna nadzirati tako veliko število zavezancev je v tem primeru bistvenega pomena. V praksi se je namreč že izkazalo, da so se v primeru, ko so se države resno lotile odkrivanja manjkajočih podjetij, organizatorji preselili v druge države.

- *Buffer* – je vez med missing trader podjetjem, drugim bufferjem ali brokerjem; Buffer kupi blago od missing traderja in ga takoj proda brokerju. Deluje skladno z zakonodajo, izkazuje DDV obveznost oziroma presežek. Njegova naloga je preiskovalcem onemogočiti odkritje neposredne povezave med missing traderjem in udeležencem, ki je zahteval vračilo DDV. Podjetja kot buffer-ji niso nujno prisotna v vrtiljaku, njihovo število pa je odvisno od kompleksnosti vrtiljaka. Praviloma posluje z majhnimi maržami in ni obremenjen s komercialnim rizikom.

- *Broker* – je končna vez; Broker kupi blago od bufferja (redko od missing traderja) in blago dobavi stranki s sedežem znotraj Evropske unije (dobava znotraj Skupnosti) in tudi omogoči promet blaga v drugo državo članico ali opravi prodajo na domačem trgu. V primeru, ko broker opravi dobavo znotraj Skupnosti, zahteva vračilo DDV-ja, v primeru, da opravi prodajo blaga na nacionalnem trgu, pa je to podjetje, ki plača DDV. Broker je vedno ustanovljen v isti državi članici kot missing trader.

- *Conduit company* – je osnova vrtiljaka; Conduit company vedno deluje v drugi državi članici. Pojavlja se kot dobavitelj blaga v drugo državo članico Evropske unije, torej podjetje, ki opravi dobavo blaga znotraj Skupnosti. Potrebno je poudariti, da izgube DDV-ja v državi članici, kjer deluje conduit company, ni. Conduit company je ponavadi ustanovljena za potrebe servisiranja mehanizma vrtiljaka. Lahko pa je tudi le podjetje (grosist), ki pa se zaveda, da je del mehanizma utaje. Conduit companies običajno delujejo v sosednjih državah in so tesno poslovno povezane z državami članicami v katerih delujejo missing trader-ji. Države članice, ki imajo strogo zakonodajo glede varovanja bančnih podatkov, so idealne za delovanje Conduit companies.

5.1 Poslovanje davčnega vrtiljaka

Vrtiljak (praviloma) posluje na naslednji način (Priročnik za izvajanje hitrih inšpekcijskih pregledov DDV za promet blaga znotraj Evropske skupnosti, Interno gradivo: 43-44):

- podjetje A (conduit company); registrirano v 1. državi članici opravi oproščeno dobavo blaga podjetju B, ki je registrirano v 2. državi članici;

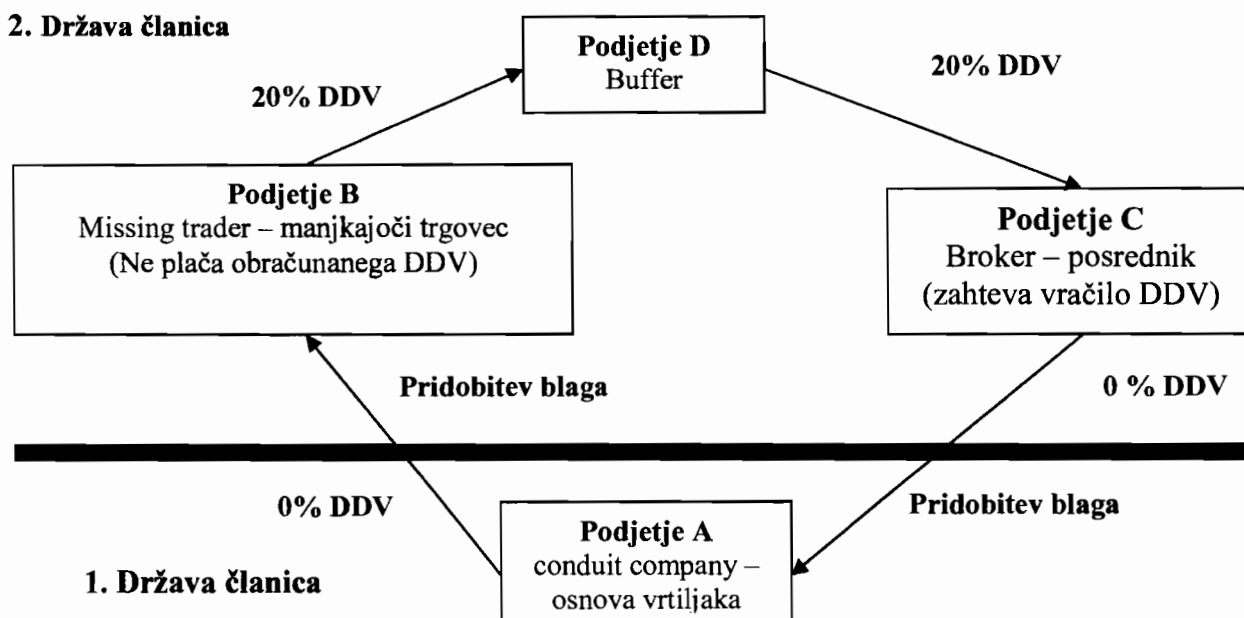
- podjetje B (missing trader); opravi pridobitev blaga znotraj Skupnosti, brez obračunanega DDV; ki je pridobil blago brez plačila DDV;
- podjetje C (broker); registrirano v 2. državi članici, kateremu podjetje B dobavi blago z obračunanim DDV (promet blaga znotraj države članice 2), podjetje C dobavi to blago podjetju A, ki je registrirano v državi 1.

Sam mehanizem utaje poteka tako, da podjetje B obračuna DDV od prodaje opravljene podjetju C, vendar obračunanega DDV ne vplača v proračun - za podjetjem se zgubi vsaka sled (izgine). Podjetje C, ki opravi dobavo blaga znotraj Skupnosti podjetju A v 1. državi članici, si od svojih nakupov od podjetja B odbije vstopni DDV, ki pa ga podjetje B ni plačalo. Izguba (utaja) DDV je torej enaka znesku DDV, ki ga podjetje C plača podjetju B (oziroma ga uveljavi kot vračilo vstopnega DDV).

Da bi se prikrila povezava med podjetjem B (missing trader) in podjetjem C (broker), se v vrtiljaku pogosto pojavi tudi podjetje D (t.i. buffer), katerega izključni namen je otežiti delo preiskovalcem. Tako dobava poteka indirektno preko podjetja D, z namenom prikriti povezavo med podjetjema B in C.

Podjetje A lahko ponovno opravi dobavo znotraj Skupnosti podjetju C (preko podjetja B in D) in tako se vzorec lahko ponovi nešteto krat, zato je tudi izguba DDV neomejena, ker se prodaja eno in isto blago.

Slika 5.1 Osnovna shema davčnega vrtiljaka

Vir: Priročnik za izvajanje hitrih inšpekcijskih pregledov DDV za promet blaga znotraj Evropske skupnosti, Interno gradivo.

Potrebno je poudariti, da ne glede na to, da se osnovna firma pojavi v prvi državi članici, izguba DDV-ja dejansko nastane v drugi državi članici (sedež missing trader družbe). Prav tako v praksi vrtiljaki niso tako enostavni kot v prikazanem primeru, saj je vpletenih več podjetij v več državah članicah. Možnosti in kombinacije vrtiljakov so neomejene. Položaj posamezne države članice v vrtiljaku je različen in se lahko zelo hitro spremeni. V nekaterih državah so trenutno najpogostejši manjkajoči člani (missing trader), to so države, ki utrpijo izgubo DDV, medtem ko v drugih delujejo le conduit companies.

Po izkušnjah držav Evropske unije se davčne utaje DDV tipa vrtiljak pojavljajo v povezavi s preprodajo blaga visoke vrednosti glede na svojo težo, kar pomeni, da so stroški transporta, glede na vrednost blaga, minimalni. Trenutno so v državah članicah Evropske unije poznani najbolj rizični naslednji sektorji: promet z mobilnimi telefoni, promet z računalniškimi komponentami in promet z plemenitimi izdelki (Priročnik za izvajanje hitrih inšpekcijskih pregledov DDV za promet blaga znotraj Evropske skupnosti, Interno gradivo: 47 - 48).

5.2 Ukrepi Davčne uprave za preprečevanje davčnih utaj tipa vrtiljak

Davčna uprava Republike Slovenije se zaveda nevarnosti davčne utaje DDV tipa vrtiljak, ki je nastala z vstopom Slovenije v Evropsko unijo. Pri reševanju tega problema se naslanja na izkušnje držav, članic Evropske unije, ki so imele in še vedno imajo probleme s davčno utajo tipa vrtiljak.

Zaveda se, da je najučinkovitejši ukrep za preprečevanje davčnih vrtiljakov preventivna metoda, to je, da ne dovolijo registracije missing trader-ja. Zato je potrebno pridobiti zadostno število informacij o davčnem zavezancu v času njegove registracije. Tako je Davčna uprava Republike Slovenije uvedla sistem centralne analize rizika, pri katerem si s pomočjo razpoložljivih podatkovnih baz, zagotavlja zgodnje ugotavljanje potencialnih missing trader-jev oziroma davčnih vrtiljakov. Davčna uprava Republike Slovenije sodeluje preko računalniško izgrajenega sistema VIES tudi z ostalimi članicami Evropske skupnosti.

Na podlagi ustreznih informacij Davčna uprava Republike Slovenije oceni rizičnost novega zavezanca. V primeru, da novoregistrirani davčni zavezanec, ki zahteva identifikacijsko številko za DDV, posluje v t.i. rizičnem sektorju, davčna služba obvezno izvede informativni inšpekcijski pregled novoregistriranega davčnega zavezanca. Tako se v predregistracijskih oziroma registracijskih kontrolnih postopkih ugotovijo določene nepravilnosti oziroma indikatorji, ki kažejo na to, da gre za potencialno missing trader družbo.

Davčna uprava Republike Slovenije pri postopkih za zaustavitev že zaznanih davčnih vrtiljakov najprej raziskuje udeležence in nato še raziskuje obračun DDV. Pri raziskovanju udeležencev gre za nenapovedan obisk davčnih zavezancev in preveritev

knjigovodskih podatkov o njihovih kupcih in dobaviteljih. Če se ugotovi da se missing trader nahaja v Sloveniji, potem se najprej sproži postopek za prenehanje identifikacije za namene DDV. Ker je missing trader le slamnati mož oziroma izmišljena firma, ni mogoče pričakovati, da bo dolg poravnan. Zato se Davčna uprava Republike Slovenije usmeri na ostale člane davčnega vrtiljaka, saj se jih obravnava popolnoma enako kot missing trader-ja. To pomeni, da se v tem primeru usmeri inšpekcijski nadzor na buffer-ja oziroma broker-ja, odvisno od okoliščin.

6 SKLEP

Davčno utajo lahko opredelimo kot kaznivo obliko odpora do davkov in davčnih obremenitev, ki pogosto ostaja dalj časa prikrita. Ta čas se ustrezno zmanjšuje z večanjem znanja pri organih, zadolženih za pobiranje davkov na eni strani ter davkoplačevalcev na drugi strani, kot tudi z jasno začrtanimi davčnimi pravili v obliki davčnih zakonov, davčne prakse in davčnih standardov.

Menim, da sem z navedeno raziskavo dosegel osnovni cilj tega dela, ki je zajet v celovitem prikazu davčnih utaj s teoretičnega in praktičnega vidika. Tako sem v diplomskem delu najprej predstavil teoretične obravnave davčnih utaj, njihove modele, metode ter motive in cilje davčnega utajevanja. V teoretičnem delu je zajet tudi vidik etike v povezavi z davčno utajo ter na kratko predstavljeni motivi in cilji davčnega utajevanja.

Iz teoretičnega dela naloge povzamemo, da so davki najpomembnejša oblika prihodkov državnega proračuna. V teoriji so davki obravnavani skoraj enako, največkrat kot prisilna dajatev brez konkretne protidajatve, opredeljeni pa so ožje, če govorimo samo o davkih, in širše, ko jim dodamo še carine, prispevke za socialno varnost, takse in druge dajatve.

Če je teorija enotna pri opredelitvi davka, pa pri primerjavi davčnih utaj opazimo, da ni skladnega razumevanja le-teh. Tako obstaja zanje več opredelitev, ki jih lahko osvetlimo s pravnega, ekonomskega in vsebinskega vidika, vsekakor pa zanje velja, da je to kazniva oblika odpora do davkov ali dejanje, ki ga je davčni zavezanec storil zato, da bi zmanjšal davčno osnovo ali davčno obveznost.

Z davčnimi utajami in poskusi oblikovanja njihovih modelov se je in se ukvarja cela vrsta teoretikov, v tem delu je predstavljen Model maksimiranja koristi, Reichlov in Bayerjev model, Kahnemanov in Tverskyjev model ter Socialno-psihološki model davčne utaje. Predstavitvi naštetih modelov je namenjen kar precejšen del te raziskave. Pri njihovi obravnavi se je potrjevala slika davčnih utaj, ki jih inšpektorji zaznavamo pri svojem delu. Davčne utaje, ugotovljene pri nadziranju davčnih zavezancev, so skoraj zrcalna slika davčnih ponaredb in prevar, obravnavanih v teoriji. V postopkih inšpiciranja se sicer ugotavlja, da se njihov potek ne sklada popolnoma s teoretičnimi dognanji, vendar pa se pri vsakem nadzoru potrjuje potreba po poznavanju njihovih značilnosti in zakonitosti. Podobno velja tudi za predstavljene metode davčnih utaj.

Poseben pomen je bil v tem delu namenjen raziskovanju etike in odnosa do davčne utaje. K temu analiziranju me je vodilo spoznanje, da je to področje, ki zajema vse udeležence davčnega sistema. Država mora z zakoni in upravljanjem na področju obdavčevanja ukrepati tako, da pozitivno vpliva na notranji odnos davčnih zavezancev do poravnave njihovih davčnih obveznosti.

Empirični del raziskave se je nadaljeval z obravnavanjem delovanja Davčne uprave Republike Slovenije, kot najpomembnejšega organa za ugotavljanje davčnih utaj. Posebni poudarek je bil na opravljanju nalog davčnega nadzora v zadnjih štirih letih. Na tej podlagi sem prikazal možnosti za učinkovitejše opravljanje inšpekcijskih pregledov, katere lahko najdemo že pri samem obsegu davčnega nadzora, še pomembnejše pa so tiste, ki se nanašajo na vsebino inšpekcijskih pregledov.

V svojem delu sem želel prikazati, da je Davčna uprava Republike Slovenije sposobna učinkovito ugotavljati davčne utaje. To se kaže že skozi predstavljene podatke o njenem delu v zadnjih štirih letih. Poleg tega so njene prednosti še vedno v strokovno usposobljenih kadrih, pa tudi pri informiranju davčnih zavezancev in v sodelovanju z domačo in tujo strokovno javnostjo. Pri tem se moramo zavedati, da davčna reforma še ni končana, nasprotno prav v času pisanja tega dela potekajo intenzivne aktivnosti v zvezi s spremembo davčnega sistema in davčnih obveznosti.

Na koncu sem opozoril še na resnost problema davčnih utaj DDV tipa vrtiljak. Čeprav ni točnih podatkov o višini utajenega davka na dodano vrednost v Skupnosti s pomočjo vrtiljakov, pa je jasno, da gre za izredno visoke zneske, torej za izredno velike davčne izgube. Predvsem se je potrebno zavedati, da pri tovrstnih utajah ni zgornje meje za davčno izgubo, davčna izguba se kumulira dokler deluje mehanizem vrtiljaka.

Slovenija je po vstopu v EU že spremenila svojo zakonodajo s področja davka na dodano vrednost z namenom preprečevanja davčnih utaj pri transakcijah znotraj Skupnosti, to pa seveda niso zadnje spremembe zakonodaje na tem področju, saj bo predvsem praksa čez čas pokazala na morebitne pomanjkljivosti oziroma nejasnosti. Poleg tega pa se bo moral naš pravni red prilagajati prihodnjim spremembam 6. smernice na področju davka na dodano vrednost.

LITERATURA

- Čokelc, Stanko. 2000a. *Davčne utaje in metode davčnih ponaredb in prevar*. Gradivo za seminar.
- DURS - Davčna uprava Republike Slovenije, 2002. *Analiza tveganja zavezancev – modelska analiza DDV, Uporabniški priročnik*.
- DURS - Davčna uprava Republike Slovenije, 1998. *Interna navodila DURS za izobraževanje*.
- DURS - Davčna uprava Republike Slovenije, 2001. *Metodološki priročnik za postopke inšpiciranja*.
- DURS - Davčna uprava Republike Slovenije, 2000. *Poročilo o delu Davčne uprave Republike Slovenije v letu 2000*.
- DURS - Davčna uprava Republike Slovenije, 2001. *Poročilo o delu Davčne uprave Republike Slovenije v letu 2001*.
- DURS - Davčna uprava Republike Slovenije, 2002. *Poročilo o delu Davčne uprave Republike Slovenije v letu 2002*.
- DURS - Davčna uprava Republike Slovenije, 2003. *Poročilo o delu Davčne uprave Republike Slovenije v letu 2003*.
- DURS - Davčna uprava Republike Slovenije, 2004. *Poročilo o delu Davčne uprave Republike Slovenije v letu 2004*.
- DURS – Davčna uprava Republike Slovenije, 2005. *Poročilo o delu Davčne uprave Republike Slovenije v letu 2005*.
- DURS – Davčna uprava Republike Slovenije, 2005. *Priročnik za izvajanje hitrih inšpekcijskih pregledov DDV za promet blaga znotraj Evropske skupnosti (verzija 1)*.
- DURS – Davčna uprava Republike Slovenije, 2003. *Priročnik za uporabo programa ACL (verzija 7.2.1.) v inšpekcijskih postopkih*.
- Glogovšek, Jože. 1993. *Javne finance*. Maribor: Ekonomsko-poslovna fakulteta.
- Hundsdoerfer, J. 1996. *Die Steuerhinterziehung und ihre Integration in betriebswirtschaftliche Entscheidungsmodelle*. Koln: Verlag dr. Heiner Richter.
- Lamberger, Igor. 2001. *Obvladovanje gospodarskega kriminala v bankah in drugih finančnih inštitucijah*. Magistrsko delo. Maribor: ekonomska-poslovna fakultete.
- Milost, Franko, Milunovič, Vilma. 2001. *Obdavčnitev podjetja*. Koper: Visoka šola za management.
- Perner, Vili. 2000. *Učinkovitost davčnega inšpiciranja (revidiranja) – načrtovanje in izvedba inšpiciranja (revidiranja) »na terenu«*. Gradivo za seminar.

- Repovž, Leon. 2003. *Uvod v podjetništvo in davčno svetovanje. Gradivo za izobraževanje za pridobitev strokovnega naziva preizkušeni davčnik*. Ljubljana: Slovenski inštitut za revizijo.
- Reiter, Lidija. 1996. *Na pohodu bodo davčni kontrolorji in davčni inšpektorji*. Kapital, 27.5.: 29 – 30.
- Sauer Otto M. 1994. *Allgemeines Steuerrecht*. Hamburg: Steuer und Wirtschaftsverlag.
- Turk, Ivan. 1999. *Etika revizorja in njegova odličnost kot človeka*. Zbornik referatov na 5. letni konferenci revizorjev. Slovenski inštitut za revizijo.
- Žibert, Franc. 1993. *Teorija javnih financ*. Ljubljana: Uradni list RS.

VIRI

DURS – Davčna uprava Republike Slovenije, 2005. *Organizacija in naloge Davčne službe*. <http://www.durs.gov.si/index.php?id=1709>. Marec, 2006.

DURS – Davčna uprava Republike Slovenije, 2005. *Kodeks etike davčnih delavcev*. <http://www.durs.gov.si/index.php?id=1707>. Marec, 2006.

SIR - Slovenski inštitut za revizijo. 1999. *Kodeks etike računovodskega strokovnjaka*.

Zakon o davčnem postopku – ZDavP-1 (Uradni list RS, št. 25/05 – UPB1, 96/05 – ZVTVS-1, 100/05 – odločba US in 109/05).

Zakon o davčni službi – ZDS-1 (Uradni list RS, št. 17/05 – UPB1 in 59/05 – odločba US).

Zakon o dohodnini – ZDoh-1 (Uradni list RS, št. 70/05 – UPB2 in 115/05).

PRILOGE

Priloga 1 Organizacijska struktura Davčne uprave Republike Slovenije

